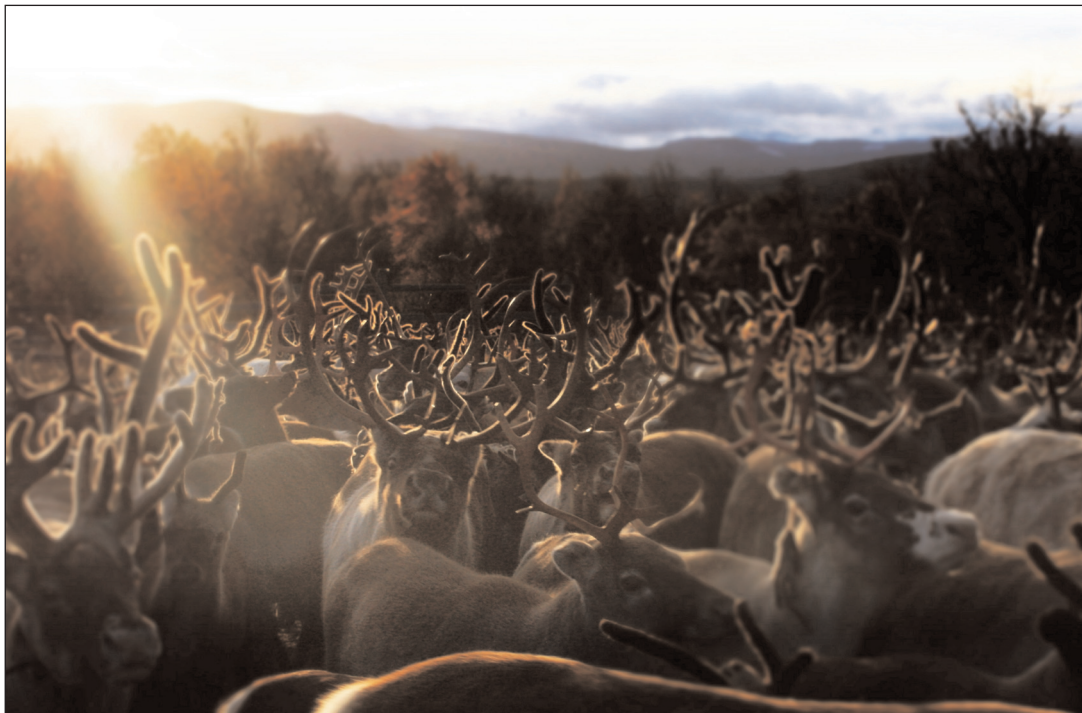


RAPPORT

8 • 2012

Kommunikationsstrategi för Renbruksplan

- Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd?



Ragna Wennström, Hanna Vestman

© Skogsstyrelsen September 2012

Författare

Ragna Wennström

Hanna Vestman

Fotograf framsida

© Ragna Wennström, Sarvslakt 2011

Illustratör

© Anders Esselin

Projektledare

Leif Jougda

Tryck

Elanders Sverige AB

Upplaga

200 ex

ISSN 1100-0295

BEST NR 1847

Skogsstyrelsens böcker & broschyrer
551 83 Jönköping

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1 Intressekonflikt	3
1.2 Samrådsgrupp	3
1.3 Arbete för effektivare samråd	4
1.4 Dagens samråd	5
1.5 Lagar och certifiering	5
1.6 Utvärdering av samråd	6
1.7 Renbruksplan	6
1.8 Kommunikationsstrategi	8
2. Mål	9
3. Material och metoder	10
3.1 Intervjuer	10
4. Resultat	11
4.1 Inför samråd	11
4.1.1 Har ni någon huvudansvarig för kontakter och samråd med skogsbolag/skogsbrukare?	11
4.1.2 Hade ni någon tillförordnad för denna post innan just er by började använda RBP?	12
4.1.3 Hur sker presentationen och kommunikationen av skogsfrågor och RBP inom byn? Finns det något intresse?	13
4.1.4 Föreslår ni skogsvårdsåtgärder som kan innebära en förbättring för rennäringen (win-win-situation)? Exempelvis röjning, gallring, stängning av vägar, bränning, hyggesfritt och liknande.	14
4.1.5 Tycker ni att det är viktigt att träffa skogsbolagen/skogsbrukarna för samråd? Hur är relationen?	15
4.1.6 Känner ni att ni kan påverka i sådan mån att det känns meningsfullt att närvara vid samråd? Vid plötsliga förhinder ordnar ni med ersättare alternativt meddelar berört skogsbolag?	17
4.1.7 Följer bolagen vad ni kommer fram till på samråden?	18
4.1.8 Är ni medvetna om att ni vid behov kan kalla Skogsstyrelsen till samråd?	19
4.1.9 Känner ni förtroende för Skogsstyrelsen, och att de kan medla mellan skogsbolag och sameby vid svårlösta frågor av stor vikt?	19
4.1.10 Vid förfrågan från skogsbolag/skogsbrukare, levererar ni aktuell del av RBP med en sammanfattande shapefil med beteslandsindelningen? Varför/varför inte?	20
4.1.11 Begär ni förberedelsematerial digitalt och ifyllt (shapefiler med tidshorisont) från skogsbolag/skogsbrukare i god tid innan samråd?	22
4.1.12 Får ni lagom mycket information om huggningsklass, ålder, trädslagsfördelning, markförhållanden mm?	23

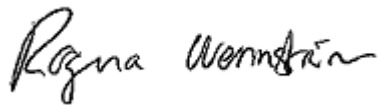
4.1.13 Förstår ni fackterminologin? _____	24
4.1.14 Har ni GPS-försedda renar, och använder ni insamlat datamaterial som underlag i RBP? _____	25
4.1.15 Vad är er uppfattning om GPS-systemet på renar? _____	26
4.1.15 Går ni igenom respektive område med rätt vintergrupp? _____	28
4.1.16 Sparar ni projekt i RenGIS? _____	28
4.2 Under samråd _____	29
4.2.1 Ser ni till att målet med samrådet är tydligt formulerat och att parterna är överens om formerna för protokoll? _____	29
4.2.2 Justeras alltid protokollen från båda parterna? _____	30
4.2.3 Använder ni skogsstyrelsens förslag för samrådsprotokoll? Varför/varför inte? _____	31
4.3 Efter samråd _____	32
4.3.1 Informerar ni övriga i samebyn om utfallet av samrådet? _____	32
4.3.2 Arkiverar ni dokument, verifikat med mera i RBP med RenGIS inför kommande samråd? _____	33
4.3.3 Har ni kontinuerlig kontakt med skogsbruket/skogsmarkens ägare mellan samråden? _____	34
4.4 Renbruksplan och kommunikationsstrategi _____	35
4.4.1 Är renbruksplanen ett bra verktyg för samråd med skogsbruket? _____	35
4.4.2 Ska man lägga kraft på att utbilda samebyarna i renbruksplanen? _____	36
4.4.3 Hur är den interna förankringen med RBP inom byn? _____	37
4.4.4 Förbereder och genomför ni i dagsläget presentation, argumentation och motivering enligt kommunikationsstrategin för det aktuella område som skogsvårdsåtgärden berör (inför samråd med skogsbolagen/ skogsbruket)? _____	38
4.4.5 Tänker ni i ett landskapsperspektiv eller ser ni enbart till de enskilda objekten? _____	39
4.4.6 Känns det som att kommunikationsmodellen är ett bra och fungerande hjälpmedel för att öka förståelsen för rennäringens villkor innan man bestämmer vilka objekt som exv. ska avverkas? _____	40
4.4.7 Svagheter/brister i kommunikationsmodellen och/eller renbruksplanen? _____	41
4.5 Övrigt _____	43
4.5.1 Hur är din inställning till skogsbruk? _____	43
5. Diskussion _____	46
5.1 Intresse och uppstart av RBP _____	46
5.2 Samråd _____	47
5.3 Kommunikationsstrategi _____	50
6. Författarnas åsikter _____	52
7. Tillkännagivanden _____	53
8. Litteratur/källförteckning _____	54
9. Bilagor _____	55

Förord

Skogsstyrelsen har på uppdrag av Regeringen agerat som projektägare för samebyarnas upprättande av renbruksplaner. Renbruksplanen ska underlätta rennäringens långsiktiga planering och samrådsprocesser med andra markaktörer. Målet är att alla Sveriges 51 samebyar ska ha upprättat en Renbruksplan (RBP) till år 2014. I nuläget har 50 samebyar accepterat att ta fram ett planunderlag för RBP, varav många befinner sig i uppstartsfasen. Samebyarna har framfört önskemål om en kommunikationsmodell för att underlätta presentation och argumentation, samt kunna tydliggöra sin RBP vid samråd med andra markanvändare.

En kommunikationsstrategi för Renbruksplanen utvecklades och publicerades i en rapport av Skogsstyrelsen i januari 2012 (Esselin, A. Kommunikationsstrategi för Renbruksplan, 2012). Idag finns det ett behov av en utvärdering av kommunikationsstrategins måluppfyllelse, både utifrån skogs- och rennäringens perspektiv.

På uppdrag av Skogsstyrelsen har denna rapport tagits fram med underlag från intervjustudier med representanter från rennäringen. En del av rapporten är också resultatet av ett kandidatarbete gjort av Hanna Vestman och Ragna Wennström, som idag läser tredje året på Jägmästarprogrammet vid SLU i Umeå. Leif Jougda från Skogsstyrelsen har varit projektledare och bistått med idé, kunskap och vägledning. Totalt har 14 samebyar från Västerbotten, Norrbotten och Jämtland intervjuats som grund för denna rapport.



Sammanfattning

Renbruksplanen (RBP) är ett kommunikations- och planeringsverktyg framtaget för samebyarna. Ett av huvudsyftena med denna är att den ska fungera som ett hjälpmedel vid samråd med andra markaktörer, däribland skogsbruket. Den senaste statusrapporten för RBP finns att hämta på Skogsstyrelsens hemsida under länken

<http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/upprattade-renbruksplaner-2005-2010.html>

Samebyarna har efterfrågat en modell i hur denna kan användas på ett smidigt sätt. Med Skogsstyrelsen som projektledare har en kommunikationsmodell för renbruksplanen utformats. Den består av ett antal punkter indelat i ”före”, ”under” och ”efter” samråd. Rapporten finns tillgänglig på Skogsstyrelsens hemsida under länken

<http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/kommunikationsstrategi-for-renbruksplan.html>

Intervjuer med utvalda samebyar i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland har varit grund till denna utvärdering av modellens måluppfyllelse. Kommunikationsmodellen är ett välutformat verktyg, men har ännu inte använts aktivt i så stor utsträckning. Anledningen till detta är att många byar i dagsläget inte känner att de har en tillräckligt fullständig RBP för att använda sig av denna i samråd, samt att själva kommunikationsmodellen nyligen blivit publicerad. Många byar använder sig dock omedvetet av delar från modellen vid samråden. Intresset för kontinuerlig utbildning i Renbruksplanen är stort inom de intervjuade samebyarna.

Vi tror att det är av stor vikt att kommunikationsmodellen finns. Den kommer nog inte att användas i så stor utsträckning i redan väl fungerande samråd, men kan vara ett gott verktyg i utbildning av användandet av RBP samt ett hjälpmedel i samråd där man upplever att kommunikationen är dålig.

1. Inledning

1.1 Intressekonflikt

Uppdelning och utnyttjande av mark i stora delar av Norrland har under lång tid varit ett ämne för diskussion och konflikter (Kungl. Lantbruksstyrelsen, 1971). De största areella näringarna i form av skogsbruk och rennäring har båda laglig rätt att bedriva sina verksamheter inom samma områden. Utöver dessa har ytterligare intressenter, t.ex. gruvbolag, vind- och vattenkraft, gjort anspråk på den redan brukade marken. En intressekonflikt vad gäller användandet av marken finns mellan skogsbruket och rennäringen. Skogsbruket är starkt vinstdrivande och har höga krav på produktion och avkastning, vilket innebär ett intensivt brukande av marken. Rennäringen å sin sida är beroende av större sammanhängande områden med helt eller delvis opåverkade marker för sin fortsatta existens och lönsamhet.

För att komma till rätta med problemen som uppstått p.g.a. olika synsätt och behov av marken har man successivt insett nödvändigheten i samordnad planering genom samråd. Arbetet och utvecklandet av samråd har bedrivits under mer än 50 år, genom bl.a. starkare befästning i skogsvårdslagen samt frivilliga överenskomelser och certifiering.

1.2 Samrådsgrupp

De första riktlinjerna för genomförande av samråd gavs av Staten i november 1958 för planerade skogliga åtgärder som kunde påverka renskötseln (Hemberg, 2001). Bakom detta beslut låg bl.a. en avslagen yrkan till Kungl. Maj:t från rennäringen om förbud mot kalhyggen.

I oktober 1970 anordnade Lantbruksstyrelsen (idag införlivat i Jordbruksverket) en konferens i Arvidsjaur. Där diskuterade representanter från olika skogsinstanser, rennäring och samebyar inverkan av nya skogsvårdsåtgärder på renskötseln. Bakgrunden var de fortsatta problemen för rennäringen med stora arealer kalhyggen tillsammans med efterföljande skogsvårdsåtgärder i form av hyggesbränning, ovissta giftverkningar från gödsling (med urea) och lövträdsbesprutning. Även vissa bekymmer med anläggande av skogsbilvägar över lavmarksområden och försvårad förflyttning nämndes (Kungl. Lantbruksstyrelsen, 1971). Skogsbruket pekade i sin tur ut problem med renar i avverkningstrakterna samt tramp-, gräv-, och fejningsskador i föryngringar, som främst gav sekundära skador i form av svampangrepp.

Med underlag av konferensen i Arvidsjaur samt en enkät till Domänverkets revir i norra Sverige, där det framkom att samråden inte var helt tillfredsställande, beslutade Lantbruksstyrelsen om tillsättande av en samrådsgrupp. Denna skulle innehålla representanter från både skogsbruk och rennäring (Hemberg, 2001), vilket resulterade i ledamöter från Skogsstyrelsen, Domänverket, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svenska skogsarbetareförbundet och Svenska Samernas Riksförbund (Lantbruksstyrelsen, 1984). I samband med detta fortsatte arbetet med att identifiera kärnan till konflikten mellan näringarna. En karta över samebyarnas betesområden sammanställdes tillsammans med den skogliga förvaltningens om-

rådesindelning. Detta arbete redovisades för vid ytterligare en konferens i Arvidsjaur 1976 (Hemberg, 2001).

1.3 Arbete för effektivare samråd

Sex år senare, 1982, hölls en tredje samrådskonferens på samma plats som tidigare år. Temat för konferensen var Rennäringen och skogsbruket – samordnad markanvändning. Även om relationen mellan näringarna förbättrats under åren kvarstod många av samexistensproblemen som låg till grund för den första konferensen. Man konstaterade dock att den positiva utvecklingen av relationen mellan näringarna kunde knytas till samrådsgruppens arbete.

Samrådsgruppens arbete efter 1976 bestod till stor del i att försöka skapa förutsättningar för effektivare tillvägagångssätt för samråd. För att nå detta mål satte man upp följande krav:

1. Ha förståelse för och vara informerad om motpartens näringsutövande.
2. Kartmaterialet måste förbättras. Särskilt för rennäringen.
3. Samebyn bör vid samråd i god tid få information om planerade skogsbruksåtgärder inom betesområdet.
4. Parter bör komma till samråd med öppet sinne och vilja att försöka lösa problem.

Man kunde under konferensen 1982 med utgångspunkt i krav nr 1 konstatera att en stor del av problemen med det gemensamma utnyttjandet av marken berodde på okunskap hos parterna om varandras näringar. För att komma tillrätta med detta anordnades bl.a. informationsdagar med exkursioner inom vardera näring.

Vad gäller kartmaterial så kom man fram till att skogsnäringen använde sig av material som gav en utförlig bild av trakterna, medan något liknande material saknades inom rennäringen. Med renbetesinventering som underlag till kartorna kom man fram till att detta väsentligt borde underlätta samråden. Även en kartläggning av omfattningen av häng- och marklavsförande fjällnära skogar, som är viktigt för rennäringen när vinterbetet blir låst, inleddes. En kartläggning enligt ovan finns i Lantbruksstyrelsens meddelande från 1984:4 ”Hänglavsskog - inventering av hänglavsbärande fjällnära barrskog”. Man insåg dock att arbetet med kartläggning av hela renskötselområdet skulle ta flera år att färdigställa.

För att uppfylla det tredje kravet hade samrådsgruppen arbetat med en samrådsmodell, som prövats i Jokkmokks socken under tre år. I försöket deltog samebyar, domänrevir, skogsbolag och en sockenallmänning. Man kunde under konferensen 1982 redovisa så positiva utfall av försöket att man gått ut med rekommendation att börja tillämpa modellen över hela renskötselområdet (Lantbruksstyrelsen, 1984).

Den sk. Jokkmokksmodellen innebar att alla aktuella skogsbruksåtgärder som skogsbolagen avsåg genomföra både för kommande säsong, men också under en 3-5-årsperiod, sammanställdes på en gemensam karta (Hemberg, 2001). Detta gav

berörda samebyar möjlighet att i större omfattning kunna förbereda sig innan samråd med motparten.

Skogsstyrelsen utfärdande allmänna råd om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen (SKSFS 1982:2) i mars 1982. Dessa tillkom efter initiativ och utformning av bl.a. samrådsgruppen (Lantbruksstyrelsen, 1984).

År 1983 upplöstes samrådsgruppen som verkat under Lantbruksstyrelsens ledning. Istället nybildas och utvidgas den med Skogsstyrelsen som huvudman (Hemberg, 2001).

Skogsstyrelsen tog fram och gav 1989 ut boken; ”Rennäringen, en presentation för skogsfolk”, skriven av Knut Gustavson (ISBN 91-85748-77-3). Denna bok har använts för utbildning, framförallt för skogsbrukets företrädare.

1.4 Dagens samråd

Samråd mellan skogsbruk och rennäring har utövats i över ett halvt sekel och formerna har successivt förändrats över åren. Lantbruksstyrelsen och Domänverket har varit centrala organisationer vid utvecklandet av samrådformen. Till en början bedrevs samråden på revirnivå inom Domänverket, för att sedan ta steget till skogsförvaltningar inom övriga storskogsbruket. Efter Skogsstyrelsens utfärdande av allmänna råd i början av 80-talet fick de en allt större roll i samrådsfrågan. Samtidigt började andra aktörer i form av privata markägare och Skogsarbets- och samrådsförbundet engagera sig i frågan.

Idag äger samråden rum på distriktsnivå, och sköts till största del mellan samebyarna och skogsbolagen utan större inblandning av Skogsstyrelsen. Vid svårösta frågor och oenighet kan Skogsstyrelsen kallas in som medlare. Privata skogsbrukare utan certifiering samråder sällan (Hemberg, 2001).

Skogsstyrelsen föreslår två typer av samråd - ett samråd med fokus på en långsiktig planering med landskapsperspektiv samt ett årligt samråd där man diskuterar enskilda bestånd. I Kommunikationsstrategin framgår det mycket tydligt att man önskar att båda parter kommer ihåg att tänka på landskapsperspektivet och den långsiktiga planeringen. Det här har varit en tanke som funnits i båda läger länge och som kanske delvis tillämpats, men inte så uttalat som i Kommunikationsstrategin. Dessutom föreslår Skogsstyrelsen att det framtagna samrådsprotokollet ”Samråd mellan skogsbruk och rennäring” används vid de årliga samråden.

1.5 Lagar och certifiering

Enligt rennäringslagen (1971:437) har samer som idkar renskötsel rätt att vistas med sina renar inom samebyns område (Rennäringslagen (1971:439), 15 §). Under vinterhalvåret (1 oktober t.o.m. 30 april) får renskötsel bedrivas nedanför odlingsgränsen på områden där renarna betat under lång tid tillbaka (urminneshävd) (Rennäringslagen (1971:439), 3 §, 2 stycket).

I Skogsvårdslagen (1979:429) 20 § ska berörd sameby beredas tillfälle till samråd innan avverkning sker inom renskötselns året-runt-marker. Med året-runt-mark menas marker där renskötsel får bedrivas under hela året. Till dessa räknas mar-

ken ovanför odlingsgränsen. Undantag för skogssamebyar finns, där deras året-runt-marker utgörs av marken väster om Lappmarksgränsen.

I Miljöbalken (1998:808), som är en ersättning till bl.a. Naturresurslagen (1987:12), fastslås i kap 3, 5 § att mark- och vattenområden som har betydelse eller är av riksintresse för rennäringen skall i största möjliga mån skyddas mot åtgärder som markant försvårar idkande av näringen (Miljöbalken (1998:808), 3 kap 5 §).

FSC (Forest Stewardship Council) har tio grundprinciper som skogsföretaget skall uppfylla för att få vara certifierade. Det som berör rennäringen är hänsynstagandet till urbefolkningen, där samernas kultur och rättigheter ska tryggas. År 2012 var drygt 10 miljoner ha skogsmark FSC-certifierade i Sverige, medan 8 miljoner ha certifierat enligt PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification). Tre miljoner hektar var då dubbelcertifierade (PEFC, 2010). PEFC är en certifiering anpassad med villkor för det småskaliga familjeskogsbruket, men har på senare år vuxit sig större även inom det storskaliga industriföretagsskogsbruket. Målet med både FSC och PEFC är att främja ett uthålligt och ansvarsfullt skogsbruk. Fler och fler skogsföretag är idag dubbelcertifierade. Båda certifieringarna kräver att samråd hålls med rennäringen, men där FSC har högre krav (PEFC, 2012). FSC ställer krav på att skogsbrukaren accepterar och tar hänsyn till den rennäring som bedrivs inom renskötselområdet. Samrådplikt råder enligt 20 § i Skogsvårdslagen och hänsyn ska tas till rennäringen enligt 31 §, SVL. Detta gäller både skogsbolagen och större privata skogsbrukare. Skogsbrukaren bör anpassa sitt skogsbruk mot rennäringen, och bland annat ta särskild hänsyn till äldre hänglavsbärande skog. Viktiga platser ur såväl kulturella, ekologiska, ekonomiska eller religiösa aspekter bör visas stor hänsyn och respekt (Hemberg, 2001).

1.6 Utvärdering av samråd

Sedan 1984 har en regelbunden utvärdering av samråd mellan skogs- och rennäring skett. Redan 1981 gjordes en mindre enkätundersökning. Det var samrådsgruppen som tog initiativet till att göra en enkätundersökning som samtliga samebyar, skogsförvaltningar och skogsstyrelse skulle besvara. Koncessionsbyarna deltog ej i utvärderingen. Genom denna fick man en tydlig uppfattning om samrådsläget, sett från ”båda sidor” (Skogsstyrelsen, 1987). Genom att enkäten skickas ut återkommande kunde man studera och följa upp åtgärder och olika metoder och modeller. Bland annat utvärderade man Jokkmokksmodellen under 1989-90, och fick därigenom både skogs- och rennäringens åsikter. Resultatet visade på att skogsbruket helst verkade vilja jobba med sina kartor, medan rennäringen såg stor vikt av en lättförstådd och lättarbetad modell. Även själva utvärderingsenkäten utvecklades och riktades mot de mest aktuella frågorna. Här har den centrala samrådsgruppen haft en drivande roll (Skogsstyrelsen, 1992).

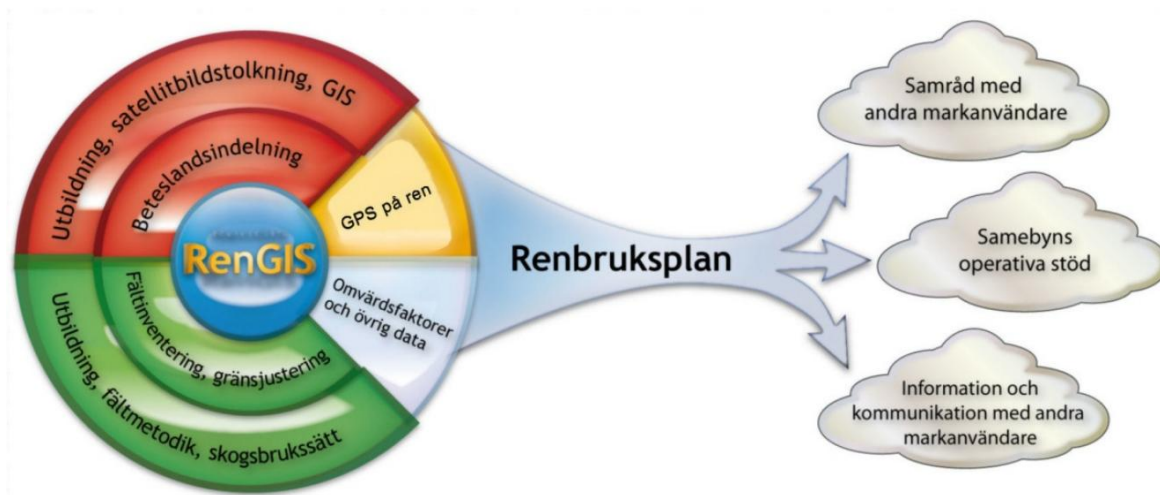
1.7 Renbruksplan

Skogsbruket har använt sig av skogsbruksplaner under närmare hundra år. Samebyarna efterfrågade ett liknande system som skulle underlätta deras långsiktiga planering och samråd med andra markaktörer. Länsstyrelsen i Västerbotten var initiativtagare till att 1998 skapa en modell för en renbruksplan. Detta i samarbete med Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten, Malå sameby samt Vilhelmina Norra

sameby. År 2000 började dessa samebyar använda renbruksplanen. Sedan 2005 sker utvecklingen och arbetet med RBP på uppdrag av Regeringen, där Skogsstyrelsen är projektägare. Arbetet ska bedrivas i samverkan med Sametinget.

I Sverige finns 51 samebyar. Malå sameby och Vilhelmina Norra sameby var de första som började använda sig av renbruksplan. Samebyarna Tåssåsen, Vilhelmina Södra, Östra Kikkejaure och Sirges följer därefter och började 2003 uppbyggnaden av en RBP för respektive by. Projektet finansierades av Rymdstyrelsen tillsammans med ett flertal av Sveriges ledande skogsbolag (Holmen skog, SCA skog, Statens Fastighetsverk, Stora Enso, Sveaskog) samt samebyarna. Regeringen såg en positiv dialogutveckling mellan skogsbruk och rennäring och uppmunttrade till att fler byar skulle delta i projektet. Som en effekt av att regeringen beviljat medel för fortsatt arbete har ytterligare ett flertal byar startat upp en RBP. Idag arbetar 50 byar med upprättandet av RBP, men brukandet av denna ligger idag på olika stadium inom byarna. Skogsstyrelsen har satt upp ett mål där man vill att alla Sveriges 51 samebyar ska ha en grundversion av renbruksplanen 2014. Skogsstyrelsen har i rapporten "Upprättade renbruksplaner 2005-2010" formulerat följande tre mål för renbruksplanen:

1. **Förbättra underlaget för operativ renskötsel.**
2. **Förbättra underlaget för samrådsdiskussioner med andra markanvändare.**
3. **Producera information som kan kombineras med andra markanvändares databaser (Jougda m.fl. 2011).**



Figur 1. Arbetsförfarandet vid upprättande av Renbruksplaner (Jougda m.fl. 2011)

En renbruksplan byggs upp av fyra olika delar (Figur 1):

1. En indelning av samebyns betesområden i:

- Betestrakter
- Kärnområden
- Nyckelområden
- Lågutnyttjade områden
- Åtgärdsområden

2. Fältinventering av beteslandstyper.**3. Data som erhålls från GPS-märkta renar, där renarnas årscykel och rörelsemönster kartläggs.****4. Omvärldsfaktorer där andra markanvändares närvaro och eventuell påverkan redovisas.**

All information samlas i renbruksplanens RenGIS för varje enskild sameby. Samebyarna redovisar sin övriga övergripande markanvändning i iRENMARK, som är en publik databas. Denna är tillgänglig i RenGIS (Skogsstyrelsen, 2011). Renbruksplanen för en sameby blir aldrig helt färdig, utan uppdateras och förnyas ständigt likt en skogsbruksplan. Detta material används som planeringsverktyg i renskötseln men också som samrådsunderlag för diskussioner med andra markanvändare, bland annat skogsnäringen (Esselin, 2012). Utbildning av samebymedlemmar är en viktig del i arbetet med RBP, där målet är att byarna själva ska kunna upprätta sin beteslandsindelning (Jougda m.fl. 2011). Användning av RBP i kombination med utbildning och ökad förståelse och acceptans för skogsbruket, kan tänkas ge effektivare och mer konfliktfria samråd där inblandade markaktörer känner sig nöjda.

1.8 Kommunikationsstrategi

Skogsstyrelsen har på önskemål och i samarbete med 4 samebyar (Tåssåsen, Vilhelmina norra, Udtja och Jåhkågasska) tagit fram en kommunikationsstrategi som ger ett förslag på hur man kan använda renbruksplanen före, under och efter samråd. Denna publicerades i januari 2012 i rapporten ”Kommunikationsstrategi för Renbruksplan”.

Några av målen med kommunikationsstrategin är att man ska tänka mer långsiktigt vid planeringen, vara mer öppen för givande och tagande, hålla sig till fakta samt sköta diskussionen på ett respektfullt och sakligt sätt mot varandra. Strategin är skriven för att brukas av samebyarna vid samråden, men givetvis krävs det att den andra markaktören handlar på ett likartat sätt. Strategin är framtagen i tanken att den ska användas för samråd mellan skogs- och rennäring, men kan även vara ett hjälpande verktyg vid samråd med andra markaktörer, såsom gruvnäring, vindkraft, turism, infrastruktur m.m. (Esselin, 2012).

2. Mål

Det finns ett behov av en utvärdering av kommunikationsstrategins måluppfyllelse, både utifrån skogs- och rennäringens perspektiv. På uppdrag av Skogsstyrelsen har vi sammanställt denna rapport, som är en intervjustudie baserad på samebyarnas åsikter kring måluppfyllelsen av Kommunikationsstrategin för RBP. Rapporten täcker in svar från Västerbotten-, Norrbotten- och Jämtlandsbyar, där både skogs- och fjällsamebyar har deltagit.



Figur 2. Renar betar på fjället vid samling för renskiljning och slakt. Foto: Ragna Wennström

3. Material och metoder

3.1 Intervjuer

Rapporten har baserats på intervjuer med representanter från samebyarna som är insatta i arbetet med RBP och i viss omfattning även samråd. Samebyarna har valts ut i samråd med projektledaren Leif Jougda, Skogsstyrelsen, utifrån geografiskt område samt grad av användning av RBP i dagsläget.

Materialet är sammanställt efter kvalitativa intervjuer, som har genomförts via telefon (11 st), personligt möte (2 st), eller mejl (1 st). Den första kontakten med samebyarna har tagits via telefon, då tid för intervju bestämts. Därefter har bakgrundsmaterial och intervjufrågor skickats ut via mejl för att underlätta och ge inblick i arbetet. Under intervjuerna har anteckningar förts, varefter dessa har sammanfattats efter avslutad intervju. Vi har försökt att sammanfatta och förmedla åsikter så korrekt och fullständigt som möjligt. Man bör dock vara medveten om denna brist i intervjuteknik, och vi reserverar oss och beklagar eventuella fel eller misstolkningar.

Alla intervjuer presenteras helt anonymt och svaren förekommer i slumpmässig ordning i resultatdelen.

Intervjufrågorna har arbetats fram utifrån lathunden för kommunikationsmodellen (se sid 25-27 Kommunikationsstrategi för renbruksplan, 1: 2012, Esselin, A. Jougda, L.).

4. Resultat

I denna studie har följande samebyar deltagit:

Norrbotten: Ståkke, Sirges, Udtja (skogssameby), Girjas, Gällivare (skogssameby), Östra Kikkejaure (skogssameby).

Västerbotten: Vilhelmina norra, Vilhelmina Södra, Ran, Malå (skogssameby), Vapsten.

Jämtland: Tåssåsen, Raedtievarie, Ohredahke.

4.1 Inför samråd

4.1.1 Har ni någon huvudansvarig för kontakter och samråd med skogsbolag/skogsbrukare?

- *Ja, kontaktansvarig tar ansvar för skogsfrågor. Huvudansvarig för alla frågor är samebyordförande.*
- *Ja, via ordförande, som är huvudansvarig, kommer man i kontakt med samebyn (allmänt). Bolagen vet oftast vilka personer som sitter i samråd från respektive vintergrupp som de ska ta kontakt med för aktuellt område.*
- *Ja, ordförande.*
- *Ja, det är ordförande och en ledamot i styrelsen.*
- *Ja, vi har ett samrådsteam beroende på område, där varje person har beslutsrätt. Ordförande försöker sitta med i alla samråd, så att man är åtminstone två per möte.*
- *Ja.*
- *Ja, ordförande. Men man kan säga att det är tre personer som är engagerade i samråd. Den som har tid närvarar.*
- *Ja, ordförande.*
- *Ja, det har vi. Byn är indelad i två skilda grupper där ordförande sköter samråd i ena gruppen och vice ordförande sitter i andra gruppen med samråden.*
- *Jo, allt går via ordförande i samebyn, som har hand om samråden.*
- *Ja.*
- *Ordförande samt en representant från berörd vinterbetesgrupp, med bra lokal kännedom.*

- *Nej, det har vi inte. Vår sekreterare tar emot papper och samrådsinbjudan. Delas ut till berörd vinterbetesgrupp som får samråda om sin respektive del. Ovan odlingsgränsen eller vårvinterlands-skogar, sitter en representant från varje vinterbetesgrupp med på samrådet.*
- *Ja, kan man väl säga.*

4.1.2 Hade ni någon tillförordnad för denna post innan just er by började använda RBP?

- *Nej, vi har egentligen inte förändrat organisationen efter att vi började använda RBP.*
- *Ja, mer eller mindre. Några olika personer, men ingen utpekad.*
- *Ja, det har vi haft.*
- *Samma som tidigare, ordförande samt en representant från berörd vinterbetesgrupp.*
- *Nej, ingen tillförordnad. Ordförande har alltid varit engagerad. De som vistas på de olika markområdena har varit delaktiga.*
- *Ja, det hade vi. Ungefär samma system som idag med ett samrådsteam + ordförande.*
- *Oförändrat. Respektive vinterbetesgrupp har hand om samråden för deras område.*
- *Ordförande.*
- *Ja, det har alltid varit ordförande och en ledamot i styrelsen, precis som idag.*
- *Nej, ingen tidigare tillförordnad. Skogsansvarig nyss tillsatt.*
- *Nej, men ordförande stod för all kontakt med samebyn.*
- *Ordförande i samebyn, precis som idag.*
- *Samma som idag. Ordförande eller vice ordförande.*
- *Kontaktansvarig hade även ansvar före RBP.*



Figur 3. Öppna ytor underlättar samlingen av renhjorden som här på en sjö. Foto: Ragna Wennström

4.1.3 Hur sker presentationen och kommunikationen av skogsfrågor och RBP inom byn? Finns det något intresse?

- *Nja, egentligen ingen direkt presentation eller kommunikation. Det finns en huvudansvarig för RBP och shape-filer. Resten jobbar mest med vanliga kartor eftersom vi inte riktigt kan hantera RBP.*
- *Intresset är lågt. Under årsmötet tar vi upp skogsfrågor/ RBP.*
- *Inom vår by har vi jobbat väldigt mycket med att informera om RBP som ett kommunikationsverktyg. Vi driver ju också ett projekt med GPS-renar vid markanvändning. Både inom projektet och i samebyn informerar vi om RBP, och försöker få med fler och fler att använda RBP. Detta genom att bl.a. anordna kurser med en första genomgång av RBP och en workshop med övning som är baserad på RBP.*
- *Vi är ju en ganska liten by. Sker inte via möten, utan mun-till-mun. Går igenom frågor o dyl. då man möts.*
- *Diskuteras inom samebyn.*
- *Vi diskuterar samråd och skogsfrågor vid vissa möten. Innan samråd går grupperna/styrelsen igenom genom att diskutera och förbereda sig.*

- *Intresse från några stycken, men inte från så många. Jag hoppas att det blir bättre. Jag tycker RBP verkar mycket bra. Enbart de som är insatta i byn har koll på resultat och frågor som tas upp samråden. Det tas inte upp någonting på byamöten.*
- *Går igenom i princip allt som händer. Samråden presenteras för övriga medlemmar. Intresse från byn finns absolut. Vi ska utbilda och starta med ett par GIS ansvariga i byn för att sammanställa till en och samma version i av RBP, och inte ha flera olika som var och en av skaparna har hemma hos sig. Viktigt att ha en gemensam och korrekt RBP för att den ska vara användbar och mer trovärdig.*
- *Det finns intresse, särskilt från den yngre generationen. Man måste förstå hur man ska använda RBP och vikten av denna. En del är emot, och det var "tungrott" i början.*
- *Några stycken håller i det. Eftersom det är olika generationer så sker kommunikation och diskussion med hjälp av kartor. Intresset går upp och ner. Det finns men tiden räcker inte till.*
- *Det är få som sysslar med renskötsel inom byn, men skogsfrågor tas upp på årsmöten.*
- *Inom vår by är det flera som kommunicerar med skogsbolagen, så det är flera som är insatta i skogsfrågor och RBP. Intresse finns.*
- *I byn finns ett relativt stort intresse. Hur mycket man använder RBP inom byn varierar från mycket, delvis eller inte alls. Jag använder den nog delvis. Under samråd har jag både RBP men också papperskartor.*
- *Ligger i början, så vi har inte kommit igång helt än. De övriga i byn får möjlighet att ta del av de dem har intresse för, men på eget initiativ pga att det är så otroligt många objekt att man inte skulle kunna gå igenom detta på ex årsmötet, om det inte är någon viss speciellt het punkt som kommit upp till diskussion. Ingen fråga dem vill engagera sig nå mycket i, utan förlitar sig på oss som sitter med i samråden att vi sköter detta helt.*

4.1.4 Föreslår ni skogsvårdsåtgärder som kan innebära en förbättring för rennärningen (win-win-situation)? Exempelvis röjning, gallring, stängning av vägar, bränning, hyggesfritt och liknande.

- *Jag sitter inte i samråd, men de som gör det jobbar hela tiden med röjning, gallring etc. Sådana åtgärder föreslår man hela tiden i samråden. Men det är ju också lite grand på skogbolagens goda vilja.*
- *Ja, det gör vi nog.*
- *Ja, det tycker jag att vi gör. Finns skogsåtgärder som är bra eller ett bättre alternativ än andra just för rennärningen. Ex. att man kanske gör en skonsam markberedning så som man har kommit överens om och ex inte plöjer på torra marker, som skogsbolagen gjorde tidigare. Skonsammare åtgärder på ex en tallhed.*

- *Ja, det gör vi. Skogsbolagen lyssnar, men det kan vara svårt att få igenom förslagen till verklighet. Samråden känns mest som en upplysning/information och jag skulle önska en tvåvägskommunikation. Vi i byn kan påverka, men med stor tveksamhet. Skogsbolagen har sitt sätt att bruka skogen, och vi förstår ju absolut att det måste se till att det är lönsamt och fungerande. Skogsstyrelsen har en syn, som ej överrensstämmer riktigt med vår. Skulle önska ett mer renskötselanpassat bruk.*
- *Vi kan främst styra lite i tiden för avverkning för känsliga områden, tid på året eller skjuta fram avverkningen ett par år.*
- *Ja, vi försöker ju så gott som går! Ber bla att de ska spara kantzoner för hänglavsträd.*
- *Helt olika. Beror på vem som håller i samråden. En del är mycket negativa till skogsbruket. Det känns som att det har gått överstyr, och att man inte kan påverka. Ibland känns det som att man tappat hoppet. Man blir ganska less när det känns som att samråden inte ger någonting. En del föreslår åtgärder som uppdelning av områden, uppdelning i perioder (ex. hyggen på våren gynnar renarna).*
- *Ja, röjning och gallring. Vi har föreslagit hyggesfritt, men det är inget bolagen är intresserade av.*
- *Ja, absolut! På varje samråd.*
- *Jo, exempelvis som vid en avverkning kan man vid vissa ställen be dem ta med sig alla kvistar, så heden blir mer tillgänglig. Förstår dock skogsbolagen att det inte finns ekonomi för att göra alla möjliga anpassningar. Anser dock att vi har en bra dialog med skogsbolagen för samverkan.*
- *Ja absolut.*
- *Ja.*
- *Ja, det försöker vi. Det som främst bränning på sommarbetesland som är aktuellt för oss. Även lite contortagallringar.*
- *Ja, vi kommer med förslag och idéer.*
- *Ja, det gör vi. Vi godkänner dock ingen gödsling eller contorta. Vi kan föreslå röjningar etc., men vill helst inte ha så mycket vägar.*

4.1.5 Tycker ni att det är viktigt att träffa skogsbolagen/skogsbrukarna för samråd? Hur är relationen?

- *Det är viktigt. Överlag är relationen bra, bättre än tidigare.*
- *Vi tycker att det är jätteviktigt att träffa skogsbolagen, och vi har samråd med alla bolag inom samebyns mark. Vi tycker att det även är viktigt att träffa privata skogsägare, som ej är skyldiga att bereda tillfälle för samråd med samebyarna. Vid denna typ av ärenden har man en kontakt med*

Skogsstyrelsen. Generellt är relationen med skogsbolagen bra, då vi har jobbat med dem i många, många år. Dock finns det några personer där relationen inte fungerar, men så är det ju alltid, alla kan inte tycka om alla.

- *Ja, mycket viktigt. Relationen är för tillfället bra, men har varierat under åren från uselt med stämningar osv.*
- *Ja, det är absolut ett måste. Man ska alltid träffas person till person. Det tillsammans med fältsyn löser många problem. Vi har en bra relation med skogsbruket.*
- *Jättebra relation oftast. Holmen bäst. Vissa sämre.*
- *Ja, det tycker jag. Relationen är bra med vissa. Tyvärr rätt så dåligt med andra. Säger vi på något objekt att "det här vill vi inte att ni ska hugga", då blir dem som nästan tvärsura. Sedan kan dem gå och klaga med andra att dem inte får hugga någon skog alls.*
- *Det är jätteviktigt att ha en personlig träff med skogsbolagen. Inom vår by har vi en jättebra relation med skogsbolagen.*
- *Bra relation och vi tycker absolut att det är viktigt att träffa skogsbolagen för samråd. Jag tycker nog att samråden fungerar bra för vår by.*
- *Ja, absolut. Kommunikationen är dålig, vilket gör att det inte känns så viktigt. Alla ser dock till att komma, men man vet inte om det spelar så stor roll. Vissa bolag är inte duktiga på samråd, och kan uppträda arrogant. Ibland är det svårt med språket (främst äldre). Man är dålig på att uttrycka sig, ex. "Mina renar behöver bete...". Det blir inte konstruktivt, vilket leder till arrogans. Man försöker ej heller utveckla frågan.*
- *Nja, vi är ju tvingade till det. Annars brukar de marken på fel sätt.*
- *Ja, det är viktigt. Bra relation med dem på lokala kontoren. Men det är ju svårt från deras sida, dem har ju sina åtaganden från högre instanser och kan ju inte göra vad som helst och anpassa skogsbruket för mycket till rennäringen. Hänglavsbiten är det svåraste för oss.*
- *Bra relation. Jätteviktigt! Vid telefonsamråd finns risk för missförstånd.*
- *Väldigt bra relation och jag tycker att det är mycket viktigt att vi träffas! Uppstartandet av RBP i byn upplever jag har lett till en helt annan relation idag eftersom det underlättar kommunikationen och förståelsen. Detta tycker jag är värdefullt för oss!*
- *Dubbelbottnad relation. Det är svårt att få gehör för det som vi vill. Vi tas inte på allvar. De hävdar att de har produktionsmål som måste uppfyllas, men ingen förståelse för motpartens mål.*

- *Jätte viktigt. Relation är bra med de som utarbetar avverkningsplan och planerar. Relationen är sämre med ledningen eftersom de inte vill träffa oss när vi föreslår det.*

4.1.6 Känner ni att ni kan påverka i sådan mån att det känns meningsfullt att närvara vid samråd? Vid plötsliga förhinder ordnar ni med ersättare alternativt meddelar berört skogsbolag?

- *Får vi förhinder flyttar vi samråden, eftersom vi anser dem så viktiga.*
- *Vid förhinder flyttas mötet (en bra relation till skogsbolagen möjliggör detta). Det känns meningsfullt att närvara.*
- *Ibland känns det kanske inte meningsfullt eftersom man inte alltid kan påverka så mycket, men såklart att man måste vara med. Bra information. Ibland går det att förhålla en del ärenden till framtiden, men de tas ju så småningom upp igen och då måste man ju acceptera dem.*
- *Ja, kan påverka. Där måste man vara, annars har man ju inte en chans! Ja, naturligtvis. Därför att jag anser samråden vara så himla viktiga, så där vill man vara. Meddelar alltså om förhinder alt skickar en ersättare.*
- *Från bolag till bolag. Vissa försöker tillmötesgå många av rennäringens förslag. Många gånger är det samebyn som inte är nöjd. Vi ser till att vid förhinder meddela bolagen att vi inte kan komma, men oftast är det någon som kan.*
- *De senaste åren har vi faktiskt fått mer genomslag i våra åsikter rörande exempelvis contorta och gödsling. Vi meddelar ny tid vid förhinder.*
- *Ja.*
- *Ja, det är aldrig några problem med det.*
- *Det är viktigt att vara där, men tveksamt om man verkligen kan påverka något. Man har inget veto. Vi kan inte stoppa något, allt skjuts bara framåt. Klart man hör av sig om man får förhinder.*
- *Helt klart meningsfullt. Vi kommer överens om tid, ofta med lång framförhållning. Om vi skulle få förhinder flyttar vi mötet.*
- *Ja, visst kan vi påverka. Om vi inte kan komma så meddelar vi och försöker skjuta på samrådet till ett senare tillfälle.*
- *Ja, vi påverkar för tillfälliga frister. Marbehandling, stamantal under förnygring osv. kan vi påverka. Vi meddelar alltid om vi behöver nya tider för en träff.*
- *Ja, man kan påverka mer om man är fysiskt närvarande (jmf med telefonbaserade samråd). Meddelar. Hör till god sed.*

- *Vi känner att vi kan påverka, så det är meningsfullt. Vi ordnar självklart med ersättare om vi får förhinder.*
- *Är man inte närvarande så blir nog ingenting planerat efter rennäringens villkor. Måste gnetta på, annars tappar man det! Vi kommer kanske inte överens om så mycket, men det är av stor vikt att närvara för att kunna få säga sitt. FSC har hjälpt rennärningen massor. Jag tycker att det är lång från ord till handling.*
- *Kan vi inte komma så flyttar vi på mötet till en bättre passande tidpunkt.*

4.1.7 Följer bolagen vad ni kommer fram till på samråden?

- *Ja till stor del, men vi har ingen direkt uppföljning. Det är om renägarna upptäcker att något inte stämmer på en mark, under tiden man bedriver sin renskötsel, som man direkt kan kontakta bolagen och påvisa att detta kom vi inte överens om. Sedan så är skogsbolagen väldigt måna om att följa vad som bestäms eftersom de flesta som vi har kontakt med är FSC-certifierade och de vet att de har en skyldighet i och med det.*
- *Ja, det har fungerat jättebra.*
- *Delvis. Vissa grejer på protokoll följs inte, men det tas mer hänsyn till lavmarker nu än förut.*
- *Vi antar det. Den mänskliga faktorn orsakar mest felaktigheter.*
- *Ja.*
- *Ja, det tycker jag väl.*
- *Till och från. Svårt då det är 300 samråd som belastar samebyn per år. Många andra frågor också. Rennärningen har inte tid att kontrollera allt. Vi hoppas på att det följs upp från bolagets sida.*
- *Jo, det gör dem. Händer att det blir incidenter, men då är det mer på entreprenörsnivå än på grund av skogsbolaget.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör dem.*
- *Ja, det hoppas jag verkligen. Vi har ju kommit överens om något och undertecknat det!*
- *Jag hoppas det. Vi har inte tid för uppföljning.*
- *I det mesta. Det som kan vara problem, som vi också påpekat för bolagen, är specialåtgärder. Ofta är det maskinföraren som inte riktigt följer instruktioner i de fallen.*

- *Försöker göra det, men det kanske klickar lite och då ofta på entreprenör-nivå. Viktigt att skogsbolagen är tydliga med exakt vad man kommit överens om, ex att inte ha kedjor på maskinerna osv.*

4.1.8 Är ni medvetna om att ni vid behov kan kalla Skogsstyrelsen till samråd?

- *Ja, både vid kontakt med privata skogsbrukare men även som bisittare vid samråd med skogbolag.*
- *Nej, det har väl nämnts någon gång, men det är lite luddigt vad de ska göra.*
- *Nej, egentligen inte. Vi har inte haft några motsättningar, men det är bra att veta om.*
- *Ja, det är vi.*
- *Ja, men vi har aldrig behövt.*
- *Ja, det är vi. Vi har dock inte haft behov av det än eftersom samråden fungerar så bra.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja, det vet vi.*
- *Ja.*
- *Ja, det vet vi.*
- *Jajamen, om det är för mycket meningsskiljaktigheter.*

4.1.9 Känner ni förtroende för Skogsstyrelsen, och att de kan medla mellan skogsbolag och sameby vid svårlösta frågor av stor vikt?

- *Även där finns det olika personligheter med olika kunskap. Vissa är väldigt kunniga om rennäring, och dessa har man god hjälp av medan andra känns överflödiga vid samråd. De bara sitter och lyssnar och bidrar inte med något. De ska ju kunna gå in vid meningsskiljaktigheter och tala om vad lagen säger och hjälpa till att lösa problemet. Skogsstyrelsen borde lära sig mer om hur man agerar vid samråd genom exempelvis övningar och workshops om hur man i olika situationer kan hjälpa samebyar. Tyvärr anser vi att vi inte har så god hjälp av dem.*
- *Ja, vi har förtroende för dem.*

- *Har ej testat det än så jag vet inte.*
- *Ja, vi har förtroende för Skogsstyrelsen, men jag vet inte om de kan hjälpa oss. Skogsbruket måste ju få ha sin gång och jag tycker att vi borde försöka lösa problem och ev konflikter själv.*
- *Ja.*
- *Jo, vi känner förtroende men det är fortfarande en myndighet. De kan inte lösa allt, och uppfattas av mig som lite klena. De bolag som är FSC-certifierade har redan så höga krav så med dem finns inget behov av Skogsstyrelsen. Vid privata skogsägare m.fl. som inte har skyldighet till vissa saker kan de ju bara föreslå åtgärder och lösningar.*
- *Jo, vi har aldrig behövt använda oss av dem i samråd, men nog känner vi ett förtroende för dem.*
- *Både och. Vi har inte haft behov av medling med skogsbolag. Skogsstyrelsen har medverkat vid fältsyn av betesskador med privata markägare. Då har de hållit sig till sin linje, så jag har egentligen inget att säga om dem.*
- *Vi ser kanske inte Skogsstyrelsen som en neutral medlare. Kanske vill vända det till skogsbolagens fördel.*
- *Ja, men vi har inte ”provat” dem. Vi har haft fältsyn på några planteringar efter vinterbete, och det har funkat bra. Skogsstyrelsen har varit objektiva.*
- *Ja, det gör vi.*
- *Ja, men vi har aldrig använt oss av Skogsstyrelsen*
- *Jag tycker att vi har ett ganska högt förtroende trots att de har ett litet övervägande intresse till skogsbruket, de är ju faktiskt en skogsmyndighet. Vi har haft med dem på samråd vid något tillfälle, då dem sitter med på stickprover av samråd för att se hur de sköts och fungerar. Vi har inte haft så stort behov av att själv kalla dem, eftersom vi inte haft någon större konflikt eller skilda åsikter som inte gått att lösa. Svårt att samköra skogsbrukets system med RBP system.*

4.1.10 Vid förfrågan från skogsbolag/skogsbrukare, levererar ni aktuell del av RBP med en sammanfattande shapefil med beteslandsindelningen? Varför/varför inte?

- *Ja, men vi har uppdaterat vår RBP, så vi har varit försiktiga med att skicka ut den eftersom vi vill att den verkligen ska stämma. Jag har skickat ut den nu i årsskiftet. Vi baserar vår RBP på GPS-renar och vi har inte riktigt kommit på hur vi kan skicka detta till skogsbolagen. Vi jobbar på det, men vi försöker att leverera RBP till skogsbolagen när de frågar efter den.*
- *Ja.*

- *Ja, det gör vi. Skogsbolagen får RBP och de trakterar efter den, då ser dem ju precis vars olika åtgärder passar. Underlättar! RBP ett bra hjälpmedel, som vi har med oss på samråden. Viktigt att dem uppfattar den rätt.*
- *Vi har inte levererat vår Renbruksplan till något skogsbolag än eftersom vi precis blivit klar, men det kommer vi göra. Tidsbrist och mycket annat jobb har gjort att det tagit lite tid att få klart byns RBP. Snart är den klar och då kommer vi börja skicka ut och använda den i samråden.*
- *Inte hunnit färdigt med RBP än, så jag kan inte uttala mig om detta.*
- *Ja.*
- *Ja/ nej, därför att vi inte har något bindande sekretessavtal underskrivet, ingen färdig mal/sekretess finns, vilket vore önskvärt att projektet tar fram.*
- *Ja, det gör vi, men vi har inte fått den förfrågan ännu.*
- *Vi har fått förfrågan, men inte velat leverera. I uppstarten av arbetet med RBP levererade vi den, men eftersom den inte var fullständig så upplevde vi att den användes emot oss. Områden som vi inte ritat in tyckte bolaget att de kunde avverka just därför. Vi var då tveksamma till att överhuvudtaget använda RBP, men nu när vi har GPS på ren känns det lite mer positivt.*
- *Nej, det gör vi inte än och det tycker jag är lite trist. Anledningen är att vi inte har någon duktig GIS-person som kan med kartsystemet och shaper för att sammanställa byns renbruksplan så att den blir komplett. Här kan väl mer utbildning vara en lösning?! Det finns mycket att göra från vår sida. Jag tror att bästa och enklaste lösningen skulle vara att skogsbolagen hade sin egna version av bys RBP, istället för att vi ska skicka ut smådelar vid förfrågan.*
- *Jo. Vi skickar vår senaste version. RBP är ganska föränderlig på ett par år framåt, så då är det viktigt med uppdatering allt eftersom.*
- *Ja, men inte hela RBP till den största aktören inom vår mark som är Sveaskog. De har inte velat träffa oss, och då har vi ställt oss lite på tvären med shape-filer. Vi vill att de ska förstå oss helt och hållet innan vi delar med oss av allt material. Annars är det inga problem.*
- *Vi har inte kommit så långt, men detta är tanken då den är klar. När hela renbruksplanen är perfekt och man känner förtroende för renbruksplanens innehåll är detta tanken. Vid fullständig plan är tanken att vi ska skicka ut den. Samebyn saknar alternativa områden, och man är rädd för att blotta sig. Skogsbolagen kanske inte förstår helhetsbilden. Rädslan från samebyn är att RBP kan användas emot dem och områden som inte är inritade tas i akt av skogsbolagen. Skogsbruket har "förstört flera områden". Vi har inga alternativa områden, och det är riktigt viktigt att värna om bevarandet av de vi har.*

- *Vi har inte gjort det i dagsläget. Vår RBP är inte helt klart ännu, vilket beror på att vi till viss del saknar kompetens och kunskap inom byn i dagsläget. Tanken är att vi ska göra det.*



Figur 4. En samling fina sarvar inför slakten. Foto: Ragna Wennström

4.1.11 Begär ni förberedelsematerial digitalt och ifyllt (shapefiler med tids-horisont) från skogsbolag/skogsbrukare i god tid innan samråd?

- *Ja, huvudansvarig begär shape-filer etc. Vi övriga får kartor i pappersformat.*
- *Vi träffar inte bolaget om vi inte har fått shape-filer och kartmaterial. Närmar det sig ett möte och vi inte har fått materialet talar vi om detta för dem.*
- *Ja, det har börjat komma. Byn börjar få till en någorlunda bra RBP som man kan använda sig av. Tillgänglig för alla i byn, men de vet ej hur man ska göra för att se. Äldre vill fortfarande gärna ha pappersformat.*
- *Japp.*
- *Jo, men det har strulat lite med Sveaskog som använder ett annat koordinatsystem, där det blir fel. Vi ska försöka lära oss hur man gör för att lägga in det ändå.*
- *Ja, shape-filer.*

- *Ja, vi får massor med material! Inga problem där inte. Både digitalt och i pappersform.*
- *Ja. Vi får även planer och protokoll så vi hinner titta igenom dem.*
- *Eftersom vi inte har använt RBP i samråd än, så har vi inte bett om shape-filer, utan fått allt skickat till oss i pappersformat. Då vi börjar med Renbruksplanen i samråd så kommer vi be om shape-filer.*
- *Det där är nytt för oss. Vi har precis fått vår första shapefil från Sveaskog, som jag ska gå in och kolla på*
- *Ja, det gör vi.*
- *Ja, vi har börjat med det nu. Vår RBP blev klar i höst.*
- *Vi begär inte, bolagen erbjuder själva att skicka ut material.*
- *Ja, vi får kartmaterial och shape-filer vid efterfrågan.*

4.1.12 Får ni lagom mycket information om huggningsklass, ålder, trädslagsfördelning, markförhållanden mm?

- *Ja.*
- *Nej. Inte före samråd. Förut hade bolagen den informationen i shape-filerna, men nu har de tagit bort det (exempelvis Sveaskog). Vi vet inte varför, kanske tyckte de att det var onödig information som samebyarna inte behövde? Det är synd. Vi vill ha den informationen om bestånden före samråd.*
- *Ja.*
- *Nej. Tror inte att vi frågar om det. Skogsbolagen förutsätter att man vet vad allt betyder. Kanske behövs en liten kurs i skogsbruk och skogstermer. Det kan vara ett känsligt ämne för en renskötare att få förklarat skogsförhållanden och termer. Man kanske tycker att det är något man bör kunna. Nu är det så många olika skogsstadier och en så snabb förändring i skogen, vilket den äldre generationen inte är van vid.*
- *Nja, då man är på samrådet och diskuterar så får man all information man behöver. I första utskick är det dock ingen detaljplanering.*
- *Nej, vi får ingen info om det. Bara åtgärderna och i viss mån markbehandling. Det vore bra att få information om t.ex. trädslagsblandning.*
- *Ja, det får vi. Det fina med detta är att alla känsliga områden begär vi syn på. Tar nästan en vecka, men det är absolut värt det för vår del. Vi får visa och lära varandra.*
- *Det är ganska nytt för oss. Från Holmen fick vi material där det bara stod var och vad de skulle göra. På ett samråd med SCA i vår där vi satt till-*

sammans fick vi veta all info. Man skulle ju själv kunna begära mer info på tveksamma objekt, annars känner man sina marker ganska bra.

- *Skogsstyrelsens blankett för alla som är FSC-certifierade. Om alla börjar använda den, vilket inte alla gör, så blir det ju så mycket enklare att komma till ett samråd. Allting är ju ikryssat vad dem ska göra och hänsyn till rennäringen. Ändå så tycker jag att vi vet vad som ska göras.*
- *Ja.*
- *Jag tycker att det är för lite information om markvegetation samt om hänglavsförekomsten, som är av stor vikt för oss att veta. Ibland far vi ut i fält innan samrådet för att se hur det ser ut (främst hänglavsförekomst) om vi är osäkra och om vi hinner.*
- *Ja.*
- *Ja, vi får den information vi behöver. Dock så är de flesta samråden lagda på våren, som är vår mest intensiva period med renarna. Tyvärr så är det svårt att hinna med att sätta sig in i allt man skulle önska för att komma mycket väl förberedd inför samråden. Att ha RBP i datorn, som man har med sig överallt kanske underlättar, istället för att leta rätt på pappersdokument som ska läsas.*
- *Vi vet aldrig vad för trädslag som de ska avverka. Vi vet själv ofta om det är gran eller tall på just mitt område. Får ett objekt, men vet inte data om skogen. Skogsvårdsåtgärden kan också vara angiven som ett nummer, och då kan man ju inte annat än att gissa sig till vad dem ska göra för något.*

4.1.13 Förstår ni fackterminologin?

- *De som sitter på samråden kan både terminologi för skog- och rennäring. De är väldigt duktiga.*
- *Nej, det gör man inte. Kan man skogsbruket bättre så kan man föreslå åtgärder som leder till bättre resultat. Tid åt att lära sig detta finns ej. Kruket i byn ligger på gruvor och vindkraft. Fokus på det är prio 1 för tillfället.*
- *Ja, vi förstår fackterminologin.*
- *Jo, det mesta förstår vi nog. Har inte upplevt något problem med detta.*
- *Nej, inte riktigt.*
- *Ja, vi förstår fackterminologin.*
- *De från skogsbruket är nog lika bonniga som vi är, så det förstår vi nog*
- *Inte till 100 %. Men man har varit med att tag nu så man förstår mycket.*

- *Nej, det gör vi väl inte. Det vi inte förstår frågar vi om, så får skogsbolagen berätta för oss vad dem menar. Jo, jag tycker vi förstår vad de har tänkt göra.*
- *Ja.*
- *I mångt och mycket. Man har ju varit med länge nu så man förstår det mesta.*
- *Nej, inte alltid.*
- *Ja. Vi har gått utbildning.*

4.1.14 Har ni GPS-försedda renar, och använder ni insamlat datamaterial som underlag i RBP?

- *Nej, inte i dagsläget.*
- *Ja, och den informationen använder vi för att visa renens RBP. Det är också en anledning till varför det är svårt att dela med sig av denna då vi inte varit nöjd med RBP, vi vill att den ska visa renarnas RBP (rörelsemönster).*
- *Nej, men vi skall köra ett projekt med halsband när teknik för detta finns utanför GSM-täckning.*
- *Inte hunnit än. Till hösten kommer vi starta upp GPS på ett stort antal av samebyns renar.*
- *Ja, det har vi och vi använder det som underlag i RBP. Det är väl inte helt klart, utan vi utvecklar det eftersom och använder det mer och mer. Det är ett levande material som aldrig blir färdigt.*
- *Ja, det har vi och vi använder insamlat datamaterial som underlag för RBP. Ja, ska ha 30 sändare på renarna. Har dock haft dåliga halsband, mellan 10 och 20 ute (resten på service och reparation. Followit) Ger en bra bild av var renarna är.*
- *Ja, vi har lärt oss det nu.*
- *Vi har GPS försedda renar. Vi har dock inte har hunnit lägga in datat i RBP än, men det finns planer på det.*
- *Ja, men vi använder det inte i RBP i dagsläget. Tanken är dock att vi ska använda det. Tid och kunskap bristande faktorer.*
- *Ja, det har vi men vi använder inte detta som direkt underlag för skapandet av RBP. Dock som avstämning och korrektion av beteslandsindelning. Det kommer in otroligt mycket material från varje halsband och vi är på gång att börja sammanställa och lägga in detta i vår RBP.*

- *Jo, vi har det. Byn har startat upp det för bara ett par veckor sedan och det tar väl cirka ett år innan man har något vettigt data att gå på.*
- *Vi började med RBP innan GPS-systemet. Vi har börjat lägga in det materialet men det är inte mycket.*
- *Har ej satt in det i RBP, men det är på gång!*

4.1.15 Vad är er uppfattning om GPS-systemet på renar?

- *Otroligt bra då det bekräftar vår RBP. Vi har haft det sedan 2005, vilket resulterat i ett enormt material som visar den mark som renarna använder sig av. Det är bra så tillvida att det bekräftar det man säger, och skapar ökad trovärdighet. Enklare att presentera. Vi känner väl att man inte riktigt tror på oss när vi säger något. En stor nackdel är att det är dyrt, och om det i framtiden kommer krav från markanvändare på att samebyar ska ha detta så kommer det få stora konsekvenser för samebyarna. Alla har inte råd.*
- *Verkar jättebra. I kombination med RBP får man verkligen ut något av den, d.v.s. mycket info.*
- *Jättebra.*
- *Jag själv är mer traditionell renägare och tycker att GPS enbart skulle användas till att se var renen är, och inte som ett slagträ för att visa var skogsnäringen är. Då blir det komplicerat. En traditionell renägare vet vars renen är, och kan rita in detta på kartan och visa skogsbrukaren. Att då lägga till data från GPS blir då bara en bevissak, och det blir ett förhållande som faktiskt kan slå hårt mot rennäringen. De byar som är utan GPS kan drabbas negativt, eftersom de inte har fasta bevis på var renen är och kan därmed riskera att inte uppfattas som trovärdiga, även om de vet precis var deras renar uppehåller sig och vilka områden de undviker. Bevisbördan faller på rennäringen. Jag vill använda GPS för att se vars mina renar är, inte till något annat! Rennäringen biter sig själv i tårna.*
- *Ser som en del i våran utveckling av renskötseln. Bra att kunna trycka på och hänvisa till i samråd. Även bra inom själva renskötselarbetet. Just nu verkar det verkligen jättebra!*
- *Jätteviktigt, men för dyrt. Det behövs teknik för att täcka alla områden av byn.*
- *Jag tycker att det är otroligt bra att ha något neutralt att falla tillbaks på. Den insamlade mängden GPS-punkter är ju ingens åsikt, utan bara kalla fakta.*
- *Något dåligt med GPS-halsbanden är att leverantörerna ej verkar vilja utveckla varan i bra takt*
- *Av det jag har läst och hört så verkar det bra. Har det dock inte än.*

- *Jättebra! Stort hjälpmedel för samebyn. Man kommer kunna använda det för att se var renarna är på morgonen. Smidigt och sparar tid i skogen! Det är dock dyrt och dålig kvalitet på sändarna! Det är ett hjälpmedel för att befästa traditionell kunskap. Enskilda renägare bekostar systemet själv, d.v.s. utan bidrag eller stöd. Projektpengar i uppstartningsfasen.*
- *Jag tycker att det fungerar bra. Man får en viss kontroll med GPS-renar. Det framgår tydligt hur de ha gått och var de har betat.*
- *Då det fungerar är det bra. Man ska använda den teknik som finns. Vi använder en norsk variant nu som inte är så dyr. Tidigare hade vi Followit och många sändare gick sönder.*
- *Bra. Det visar ju på hur renarna brukar landet. Vi vill fortsätta med det även om det är fruktansvärt dyrt (200 000 kr vid uppstart, 5000 kr i månaden).*
- *Det är bra. Vi satsat hårt på systemet, och använder det dagligen i kontakt med t.ex. kommun, skogsbolag och militär. Renen visar ju både i online-tid och sparat material. Det är ett jättebra verktyg vid presentation för att få andra att förstå vår och renens situation. Tyvärr är det alltid så när det gäller renar att ingen tror oss utan vi måste alltid lägga fram bevis för renarnas vistelseområden för att bli betrodda för våra uttalanden.*
- *Tycker det är fantastisk bra, speciellt i skogslandet!*



Figur 5. Fodring med ensilage och pellets i hage. Foto: Ragna Wennström

4.1.15 Går ni igenom respektive område med rätt vintergrupp?

- *Representanter från vintergrupperna sitter i varje samråd. Minst två personer på varje samråd.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi.*
- *Ja.*
- *Jo, det gör vi. Jag kan områdena rätt så bra själv, men byn engagerar sig och deltar i förberedelserna för samråden. Det är bra att övriga och fler och fler byamedlemmar får ta ansvar för att se till att vi har någon skog kvar.*
- *Ja.*
- *Tre olika grupper och var grupp gör sin beteslandsindelning gruppvis eftersom de känner sina land bäst själva. På årsmötena har alla fått framföra sina synpunkter om byns skapade RBP.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi.*
- *Jo, personerna från varje grupp tar sin del av samrådet som gäller sitt vinterbetesområde.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi. Så sitter en från vinterbetesområdet med på samråden som berör dem.*

4.1.16 Sparar ni projekt i RenGIS?

- *Ja, enklast och smidigast för att kunna förbereda samråd.*
- *Vi ska börja med det.*
- *Inte idag, men målet är det.*
- *Ja, men det är inte så lätt. Vi har lite tekniska problem, men vi vill kunna spara alla projekt.*
- *Ja, det gör vi.*
- *Inte alltid, men vi försöker bli bättre på det.*
- *Ja, det gör vi.*

- *Nja, vi använder det inte så mycket. Huvudansvarig lägger in och sparar projekt.*
- *Ja, tanken är det då vi använder RBP mer i samråd. Vi har dock ej haft några samråd där vi har arbetat med RBP än. Lite jobbigt när det är något nytt att lära sig, men det känns som ett jättebra verktyg att använda då man kan med det.*
- *Ja, om det berör skog.*
- *Nej, det har vi inte gjort. Vet faktiskt inte varför. Det har helt enkelt inte blivit av trots att vi vet att vi kan det.*
- *Nej, inte hittills.*
- *Nej, på grund av bristande kunskap.*
- *Nja, vi har projekten digitalt sparade på datorn, så att de går att lägga in i RenGIS. Vi ligger i startfasen för att utbilda ett par yngre medlemmar i byn för att lägga in allt detta och sammanställa till en gemensam RBP.*

4.2 Under samråd

4.2.1 Ser ni till att målet med samrådet är tydligt formulerat och att parterna är överens om formerna för protokoll?

- *Det är en ständig diskussion på samråd om vilken typ av protokoll man kan använda sig av. Bolagen vill använda sina egna. Vi skulle önska ett gemensamt protokoll som alla bolag kan använda sig av. När samebyn föreslår Skogsstyrelsens protokoll tycker bolagen att det är för krångligt eftersom man måste ha ett protokoll per område. Vi jobbar utifrån samebyn med att utöka protokollen för uppföljning om vad man egentligen kommit överens om.*
- *Ja.*
- *Ja, jag tycker nog att vi nu har kommit överens om protokollskrivningen. Nu är vi nöjda.*
- *Kan ej svara på det. Sitter ej själv på samråden. Gissar att det är så. Jag har då inte hört något negativt. Görs dock alltid någon form av protokoll, eftersom det ska finnas.*
- *Ja.*
- *Nja, det har klickat lite tidigare. Det kan ju vara jobbigt att skriva en protokoll för varje objekt, men jag känner att det behövs för en bra dokumentation. Mycket pappersjobb! Lite negativ till skogsbolagens protokollföranden, där det ibland kan vara många objekt på ett papper. ”Okej” man ex en avverkning, så följer det ju faktiskt med en massa åtgärder som man kanske egentligen borde tänka på hur dem görs (ex harvning). Dem okejade bestånden hamnar ofta i en hel hög på samma papper, och*

då är det sällan detta kommer med. Jag tycker att det är mycket med protokollbiten som kan förändras!

- *Ja.*
- *Ja, men vi är nog inte helt överens om protokollen. Vi från rennäringen önskar att använda Skogsstyrelsens mall för protokoll, någon som skogsbolagen enbart vill använda i del fall då man är oense eller korrigerat något.*
- *Samma sak. Är nog ganska godtrogna. Ligger lite i händerna på skogsbruket och samebyn litar på att de skrivit protokoll och sköter allt bra. Allt känns väldigt färdigt då man kommer dit. Man går igenom alla objekt, skriver på och går hem.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi.*
- *Ja, vi är överens.*
- *Ja, i den mån det går. Bolagen för protokoll, men jag för mina egna anteckningar så jag kan hålla koll.*

4.2.2 Justeras alltid protokollen från båda parterna?

- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Japp.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi. Försöker i alla fall.*
- *Ja.*
- *Kan ej svara på det.*
- *Ja.*
- *Ja.*

- *Ja. Av alla närvarande på samråden. Ordförande plus ansvarige för områden.*

4.2.3 Använder ni skogsstyrelsens förslag för samrådsprotokoll? Varför/varför inte?

- *Med en del skogsbolag. De övriga kan väl inte riktigt med det antar jag, men vi litar på de protokoll som finns.*
- *Används endast vid fältsyn vid oenighet.*
- *Nej, har aldrig sett men hört talas om det. Jag vet ju inte hur de ser ut så jag vet inte om de är bättre än hur samråden går till i nuläget. Skogsbolagen brukar inte vilja använda dem. De är säkert mycket bättre...*
- *Tror inte det. Inte helt säker på detta. Vet att jag har sett det där samrådsprotokollet, finns i RenGIS, kanske? Använder inte lathunden (rapporten, se sida 19 i kommunikationsmodellen).*
- *Har inte haft det, eftersom det är så pass nytt. Kanske framöver.*
- *Jag vet inte. Den enda jag vet är med en privat skogsägare. I övriga samråd skriver man bara på papper, vilket kanske är lite slarvigt och nonchalant. I Skogsstyrelsens mall för protokoll är det väldigt mycket som ska fyllas i per objekt. Ser helst att man har ett papper per objekt, för att undvika sammanblandning av de olika objekten.*
- *Nej, på grund av motstånd från skogsbruket. Det är mycket att fylla i. Om vi inte är överens eller vid fältsyn har vi ett fördjupat protokoll.*
- *Vi försöker använda den i den mån det går. Används idag då man vill förändra något och inte till de godkända bestånd som vi bara "okejar". Vi från rennäringsen önskar att använda Skogsstyrelsens mall för protokoll, något som skogsbolagen enbart vill använda i del fall då man är oense eller korrigerat något. Då har vi två olika former av protokoll som används, och jag tycker att det skulle vara lättare med samma system på alla protokoll. Jag tror att Skogsstyrelsens mall fungerar bättre om skogsbolagen hade byns RBP. Skogsbolagens system och byns renbruksplan är inte samkörda, så varje objekt verkar behöva läggas in manuellt vilket är tidskrävande och är struligt. Med GIS-ansvarig i byn kanske vi får till RBP i den grad att vi kommer till en lösning på detta.*
- *Nej, för krånglig.*
- *Vi från byn föreslog och önskade att vi skulle använda Skogsstyrelsens mall för protokoll. Skogsbruket ville dock inte använda den, utan enbart använda sina egna.*
- *Någon enstaka gång. Skogsbolagen själva har lite svårt att komma fram med de protokollen.*

- *Nej. Bolagen har egna, de vill inte ha skogsstyrelsens. Om man inte är överens så använder man dock skogsstyrelsens protokoll.*
- *Skogsbolagens egna mall tror jag. Där skiljer det sig mycket i hur dem ser ut. En del bolag har massor av objekt på ett och samma papper, medan en del har ett papper per objekt (bättre!).*
- *Ja (tror det), och det är riktigt bra.*

4.3 Efter samråd

4.3.1 Informerar ni övriga i samebyn om utfallet av samrådet?

- *Nej, egentligen inte. Visst kan folk prata mellan varandra, men vi har ingen gemensam info. Vi har så otroligt många samråd och folk har förtroende för representanterna.*
- *Ja.*
- *Nej. Varje vinterbetesgrupp vet ju redan hur det gick. Dock ej en gemensam genomgång av samråden.*
- *Ja, om behov finns.*
- *Ja, det gör vi. På möte eller direkt. Vi är en ganska liten by, så det går rätt så fort att informera alla även utan möten.*
- *Ja.*
- *Brukar öppna pärmen med ett år i taget, och vill dem övriga i byn ta del av informationen eller har några invändningar får de gärna ta upp det. Dock är det så många objekt att man inte kan gå igenom hela listan på ex ett årsmöte. Samebyn förlitar sig till 100 % på oss två som är samrådsansvariga. Har aldrig på ett årsmöte redovisat utfallet.*
- *Ja.*
- *Delvis, berättar framförallt för varandra, men då tar vi ju mest upp de mer känsliga objekten.*
- *Ja, vi har årsmöten där vi även tar upp kommande skogsvårdsåtgärder. Många medlemmar deltar, men alla är inte jätteintresserade.*
- *Inte till 100 %. Frågar någon så får de självklart veta, men folk är inte så intresserade.*
- *Ja.*
- *Ja, det försöker vi göra, men jag skulle önska att det sker i större utsträckning! Vi går igenom gemensamt i samebyn innan samråden samt att vi har de skriftliga och underskrivna besluten med oss från mötena. Dessa finns sedan på kontoret för alla i byn som är intresserade och vill läsa igenom.*
- *Ja.*



Figur 6. Betet i skogslandet har tagit slut och på våren kan man ställas inför valet att ta risken att flytta upp sina renar tidigt på fjället, eller att börja fodra tills mer snö smält. Foto: Ragna Wennström

4.3.2 Arkiverar ni dokument, verifikat med mera i RBP med RenGIS inför kommande samråd?

- Det är ju något som är väldigt nytt, att spara samrådsprotokollen i själva avverknings-shapen, men dit har vi inte kommit ännu. Vi har nyss köpt in en "Skogsdator" i samebyn, som ska följa med på alla samråd och där vi samlar all info. Vi arkiverar men inte i RenGIS.
- Har ej kommit dit än, eftersom vi precis blivit klar med byns RBP.
- Ja, och kommer arkivera med hjälp av RenGIS.
- Nej.
- Inte hittills, eftersom vi inte har haft det.
- Delvis.
- Det sköter jag inte själv, utan jag har en dataansvarig som sköter det. Så det har jag inte koll på, men jag antar då det
- Det kommer nog att bli så, men vi har ju inte startat med RBP än så vi har hittills bara arbetat med pappersdokument och inte digitala filer.
- Nej. Inte än. Med GIS-ansvarig hoppas jag att det blir så. Allt finns lagrat digitalt, men utanför RBP och är bara att föra in i RenGIS då vi lärt oss hur man gör.
- Ja, det gör vi.

- *Njae, vi arkiverar nog fortfarande pappersdelen i större utsträckning än vad vi arkiverar den digitala delen.*
- *Nej.*
- *Ja.*

4.3.3 Har ni kontinuerlig kontakt med skogsbruket/skogsmarkens ägare mellan samråden?

- *Nej, men är något oklart från deras del kan de ringa och fråga.*
- *Ja, det har vi. Det är inte så att vi ringer upp dem och frågar saker, utan det blir en fortlöpande kontakt i och med det stora antalet samråd. Vi träffar bolagen och försöker få så många objekt som möjligt på en gång. Vi förbereder inte innan samråden med att t.ex. kolla upp och gå igenom objekten. Det är för tidskrävande och man förlitar sig istället på minnet. Jag skulle önska att en person i byn satt som skogsbruksansvarig, en som gruvansvarig osv. (I snitt har byn 3 möten i veckan, och man ska dessutom sköta sitt företag). Vintern är en väldigt arbetsintensiv period. Det är mycket papper som ska gås igenom, och man har helt enkelt inte tid eller ork ibland. Det är svårt att få folk att läsa igenom papper. Samrådsmötena kommer lite i kläm eftersom det finns så mycket att göra. Gruvor och vindkraft lägger vi störst fokus på nu. Ibland kanske skogsbolagen känner av att vi inte har argument, engagemang och ork. Det sänder kanske signaler om att samråden inte är viktiga. Det är synd att det blir så, och det är först ute i skogen som man tänker "när samrådde vi om detta område egentligen!?"*
- *Både och kan man väl säga. Vi träffar dem ju ibland ute i markerna.*
- *Nej, i princip bara när det är ärenden på gång.*
- *Ja, det tycker jag nog att vi har. Bland annat så om man kommer på något efter samråden så kan man ju kontakta skogsbolaget och försöka hitta en lösning. Där brukar de vara duktiga på att försöka hjälpa.*
- *Ja, ordförande i byn tror jag har kontakt med skogsbolagen mellan samråden*
- *Om behov finns.*
- *Ja.*
- *Nej, det har vi egentligen inte. Mest jag kanske. Skogsbruket har en benägenhet att komma med ärenden efter samråden, som de säger inte var planerade då. Det ogillar jag verkligen! Planerar de fem år i taget, varför kan de komma på flera saker först det 14 dagar efter samrådet. Tyvärr är det många vägar och framförallt gödslingar som kommit till på detta sättet...*
- *Ja, och det är jättebra att ha.*

- *Jo, det har vi. Träffas lite då och då i skogen och samhället och pratar om lite om vad som händer och så.*
- *Ja, vi har ganska bra kontakt om vägarna. De hör även av sig när de ska börja avverka etc. Det är en bra kontakt.*
- *Ja.*
- *Ja, vi har väl ganska mycket kontakt med dem. Jag vet dock inte om man kan kalla det kontinuerligt.*

4.4 Renbruksplan och kommunikationsstrategi

4.4.1 Är renbruksplanen ett bra verktyg för samråd med skogsbruket?

- *Absolut. Finns inget bättre i nuläget.*
- *Ja.*
- *Renbruksplanen är ett bra verktyg.*
- *Ja, det är ett bra verktyg som vi håller på att komma igång med.*
- *Ja.*
- *Ja, om bägge parter kan använda det. Det är väl det bästa verktyget i nuläget.*
- *Suveränt bra!*
- *Ja, det tycker jag att den är.*
- *Den dagen man byter ordförande och ansvarig för samråd så är en välarbetad RBP mycket bra. Att ta över en hög med papper och pärmar är ett stort projekt att sätta sig in i, så har personen oftast haft en stor del i huvudet. RBP är bara att starta upp och så har man allt där. Det är dock viktigt att allt läggs upp på ett strategiskt sätt*
- *Ja. Man skriver ju också historia med RBP. Man kommer kunna gå tillbaka och se hur markerna och renskötseln bedrevs förr. Den ger också information till renägare och lavförhållanden*
- *Ja, RBP har bra kartor, vi ser samrådsobjekten i datorn osv.*
- *Det tror jag att den är, då man väl börjar använda den.*
- *Ja, man vill påstå det bara vi blir betrodda. Bra i de fall där vi kan styrka våra uttalanden och åsikter med GPS-materialet.*
- *Ja, det tycker jag verkligen att den är.*

- *Det tror jag absolut att det kan bli, förutsatt att den är trovärdig. Man får inte över- eller underdriva då man skapar den. Måste vara så sann som möjligt. GPS-renar ger en sannare och ännu mer trovärdig RBP eftersom man har något att påvisa på, tycker jag.*

4.4.2 Ska man lägga kraft på att utbilda samebyarna i renbruksplanen?

- *Ja det tycker jag. Kan du använda RBP är det ett jättebra kommunikationsverktyg för hela samebyns markanvändning, inte bara skogsbruk. Det utvecklas till ett mer och mer kraftfullt verktyg för samebyarna som man måste kunna hantera. Bra att jämföra mellan byarna, då kan man få inslag som ”det där har vi inte tänkt på, så kan man ju göra”.*
- *Vi är ju 4-5 stycken i byn som har gått en utbildning rätt så nyligen, men det kan nog behövas mer framöver.*
- *Ja.*
- *Ja, man ska lägga ännu mer energi på det. Hela byn ska kunna den där fan. Skogsstyrelsen borde komma till byn och informera alla i byn för framtida användning av RBP. Speciellt vid användning av GPS måste alla kunna den.*
- *Ja.*
- *Ja, det tycker jag. Lite för lite idag, med tanke på att det är helt nytt och mycket att sätta sig in i. Viktigt att kunna förstå den riktigt.*
- *Ja, absolut! För lite utbildat folk i byn, som kan med RBP är kanske vårt största hinder idag.*
- *Ja, det tycker jag.*
- *Ja! En halvdan renbruksplan kan skada mer än vad den gör nytta. Viktigt att förmedla till alla hur viktig den är. Tungt för en person att vara ensam och förmedla till alla. Jag önskar många gånger att Skogsstyrelsen hade gått ut till var och en av byarna och haft en propagerande genomgång. ”Så här måste ni tänka, så här måste ni resonera för att renbruksplanen ska fungera så bra som möjligt”. Vi är en liten by, och skickar få personer (2) till allmänna möten och informationsträffar.*
- *Ja.*
- *Ja, det tycker jag. Det behövs fortsatta resurser för att komplettera och uppdatera sina kunskaper. Renbruksplanen är ju ett levande dokument, som hela tiden förändras och uppdateras. Det är mycket jobb med den.*
- *Ja om intresset finns, vilket är tveksamt.*
- *Svår fråga. För oss har det varit bra. Man måste ju kontinuerligt ha utbildning för nytt folk inom byn som behöver lära upp sig. Det behövs*

också för uppdateringar eftersom materialet ständigt utvecklas och är aktuellt.

- *Ja, men det gäller också för samebyarna att hitta personer som är intresserade för att man ska kunna upprätthålla kunskapen inom samebyn. Jag tror att det är samebyarnas stora dilemma i dagsläget.*

4.4.3 Hur är den interna förankringen med RBP inom byn?

- *Dåligt. Ointresse. Vi som använder RBP inser nyttan.*
- *Bra, men det här är första året som vi använt den.*
- *Vi har ju haft kurser, info, internutbildning, och försöker involvera yngre personer. Ett tiotal personer kan använda RBP, men resterande är medvetna om den.*
- *Si och så.*
- *Det tycker jag väl är bra. Vissa kan använda sig av den, men alla är medvetna om RBP.*
- *Mycket bra, alla i byn har insett fördelarna. Viljan att jobba med datorer största hindret. Folk rädda för att det ska vara komplicerat! Skapandet av RBP har faktiskt gjort att folk i allmänhet lär känna sina marker bättre idag än tidigare. Har varit som en "aha-upplevelse"!*
- *Det jag har fått dem övriga i byn att engagera sig i är RBP. Där har de haft intresse. Jag har sagt att det inte är för mig som ordförande som vi gör denna, utan för att hela byn och den yngre generationen ska kunna dra nytta av att vi har en väl utformad renbruksplan. Nu ska vi göra detta riktigt och bra, så det gagnar byn!*
- *Tror att medlemmarna i byn tycker att det är bra att den finns och börjar användas. Verkar ju vara ett bra verktyg.*
- *Det är bara några som har RBP (de andra är ej insatta).*
- *Alla vet om den, men hos oss är det endast två personer som är riktigt duktiga på att använda den.*
- *Olika. De som arbetar med den är positiva medan de andra i byn är mer neutrala eller inte har så stort intresse.*
- *Det är tre som kan hantera RBP. Tyvärr är det inte så stort intresse från övriga.*
- *Det är få som kan, vilket beror på bristande intresse. De flesta är egenföretagare, och det krävs mycket tid att hålla på med sin verksamhet och dessutom RBP.*

- *Jag är som huvudansvarig inom byn har drivit den framåt. En del var positiva och ville hjälpa till i början, men intresset falnade eftersom. Falnande intresse eller latmasken som kröp fram?! I slutändan var det mest jag som arbetade. Som tur var är vi en liten by, så det är ju inte allt för stort område. Däremot har jag ju massa annat att göra med både renar, familj och annat jobb också. På sommaren då de flesta fältinventeringarna ska göras, så har de flesta andra jobb. Svårt att få tiden att räcka till.*

4.4.4 Förbereder och genomför ni i dagsläget presentation, argumentation och motivering enligt kommunikationsstrategin för det aktuella område som skogsvårdsåtgärden berör (inför samråd med skogsbolagen/ skogsbruket)?

- *Ja, inför varje samråd förbereder vi projekt inom det området.*
- *Nej, det gör vi inte eftersom jag inte sett den än. Men omedvetet kanske vi följer en del punkter, skulle jag tro.*
- *Nej.*
- *Har aldrig gjort, vad är kommunikationsstrategin? Vi går bara igenom alla objekt på kartan.*
- *Ja.*
- *Inte arbetat efter den. Har sett den på ett möte med skogsstyrelsen, men det är ju så mycket man går igenom på en dag så det är svårt att minnas allt som man gått igenom. Kanske ännu mer utbildning.*
- *Ja.*
- *Ja, det gör vi absolut. Vi kan ha förberedande möte inom byn om skogsvårdsåtgärder som vi ska samråda om. Mycket viktigt att vara förberedd i ärendet då man träffar skogsbruket, än viktigare än att sedan informera om utfallet tycker jag. Bra också att övriga byamedlemmar vet vad det är frågan om.*
- *Nej, jag har suttit med så länge, så jag vet hur det fungerar och kan markera väl, så jag tycker det går bra ändå och känner inget större behov av att förbereda någon form av presentation.*
- *Man har ju en viss egen presentation, och ett visst mål.*
- *Nja, vi diskuterar saker. Vi är fortfarande lite gammalmodiga och vill vara på plats ute i fält. Jag har sett kommunikationsstrategin (lathunden) men det är inget jag använder aktivt utan något som jag kunnat sedan tidigare. När bolagen har för högt ställda långsiktiga mål blir det ofta ändå en tvist.*
- *Nja, vi förbereder inte något innan samråd. Vi har ju våra papper och dokument. Jag har sett kommunikationsstrategin, men vi har inget behov*

av den. Våra samråd har fungerat bra ändå, och vi vill inte krångla till det. Om vi är oense gör vi fältsyn.

- *Jag vet inte, men det tror jag nog.*
- *Ja, på sätt och vis. Vi har väl lite omedvetet använt oss av kommunikationsstrategin. Det är ju som en röd tråd som går igenom allt. Jag har inte varit på samråd i vinter och "lathunden" är nytt material för oss.*

4.4.5 Tänker ni i ett landskapsperspektiv eller ser ni enbart till de enskilda objekten?

- *Helhetssyn. Man tänker t.ex. på tidigare avverkningar, hur det kommer att se ut om några år, när marken kan bli brukbar för rennäringen, och hur det skulle se ut om man avverkade vissa områden.*
- *Nej, svårt att få gehör för detta, Nytt tankesätt. Vi är heller inte vana att använda det som argument, tyvärr.*
- *Helt klart i ett landskapsperspektiv. På marker där flera bolag gränsar till varandra så tar jag upp vad de övriga bolagen tänker göra så att man vet om alla åtgärder som ska ske.*
- *Helheten i samebyn, så i ett landskapsperspektiv.*
- *Landskapsperspektiv.*
- *Naturligtvis i ett landskapsperspektiv och ett samebyperspektiv, där vi ser till den uppväxande skogen på angränsande och gamla hyggen etc.*
- *Landskapsperspektiv med långsiktig planering. Vi är bra på att reflektera över hur skogen ser ut. Man kan tänka "en dag om tio år så blir det här jättefint!". Skogen förändras rätt så snabbt. Den äldre generationen kan renskötsel i en intakt och oförändrad skog. Nu måste man lära sig att läsa den på nytt. Ibland håller renarna till i 20-åriga tallbestånd, istället för fina tallhedar. Vi undrar varför det är så, och försöker hitta orsaker till varför renarna inte uppehåller sig på vissa områden. Byn åker ut, gräver och ser över betet. Kanske beror ett obetad landskap på snökonsistens, lavförhållanden, gödsling...*
- *Landskapsperspektiv. Vi har en väldigt långsiktig planering.*
- *Landskapsperspektiv är ett måste! I och med renbruksplanen ser även skogsbolagen ser mer storskaligt, vilket är mycket bra! Ett mer storskaligt seende från dem leder till bättre förståelse och lösningar från skogsbolagen och därmed ett mer renskötselanpassat skogsbruk.*
- *Landskapsperspektiv så mycket som möjligt.*
- *Landskapsperspektivet kom ju in i samband med RBP, så det gör vi nog.*

- *Landskapsperspektiv och det stora hela. Vi försöker att få till möten om framtiden med bolagen. Lassot har en ände, vi vill veta hur de tänker för framtiden.*
- *Landskapsperspektiv, viktigt att tänka på både objekt och runtomkring.*
- *Landskapsperspektiv. Det är vi tvungna till att göra eftersom renen är en växelbetare som behöver olika landskap. Vi tänker även generationsmässigt, vad finns om femton år? Vår näring kräver en bredd i markanvändningen, något som bolagen har svårt att inse. De ser långsiktigt, men inte i ett landskapsperspektiv på samma sätt som oss.*

4.4.6 Känns det som att kommunikationsmodellen är ett bra och fungerande hjälpmedel för att öka förståelsen för rennäringens villkor innan man bestämmer vilka objekt som exv. ska avverkas?

- *Jag tror att det där är ett önsketänkande. Kommunikationsmodellen är bra för samebyarna att visa att ”så här ser verkligheten ut”, men jag tycker inte att man får någon ökad förståelse. Man får kanske bättre argument för att hålla kvar ett område, men det ger inte så mycket effekt egentligen. Skogsbruk är skogsbruk, bolagens mark ska förvaltas. Har de sparat något i fem år tycker de att det är dags att ta det. De sätter ju sina mål att si och så mycket ska de ta ut från den här skogen. Svårt att bryta! Modellen fungerar främst till att komma fram till hur man bäst ska visa hänsyn till rennäringen genom gallring, röjning etc. Men jag tycker inte att man får någon större hänsyn från skogsbolagen.*
- *Ja.*
- *Jo, det jag minns av den.*
- *Jag har inte sett kommunikationsmodellen, så jag kan inte uttala mig om det.*
- *Kan ej svara eftersom jag inte använt kommunikationsmodellen. Däremot så är ju kommunikationen extremt viktig, och är A och O i ett samråd.*
- *Vi har samrått under lång tid, och har upparbetat bra relationer med skogsbruket, vilket inte alltid hjälper. Förutsättningarna har ändrats med tiden t.ex. FSC.*
- *Vi har inget behov av den.*
- *Vi använder den inte aktivt (i alla fall inte medvetet).*
- *Det tror jag nog, även om vi inte börjat med RBP riktigt än.*
- *Har aldrig provat kommunikationsmodellen, så jag vet inte vad det är. Kan inte svara.*
- *Den är inte så förankrad i byn, så jag vet inte riktigt. Vi använder inte lat-hunden från Skogsstyrelsen vid samråd. Man får många verktyg som låter,*

och säkert är jättebra bara man förstår vad man ska använda dem till. Svårt att gallra ut vad som är viktigt. Vi lägger stort krut på det administrativa. Är man inte med på samrådet och all information så går man miste om något i slutändan. Man slits mellan att ta hand om renarna och det administrativa. Det är ofta kvinnorna som sitter i möten, samråd, förhandlingar och juridiska frågor. De har fått ett stort förtroende att sköta dessa frågor. Männen är ute i renskogen och tar hand om renarna. Man litar inte fullt på att den ansvariga för frågan förstår vikten för just MITT område. Därför har varje grupp en representant för sin del under samråden.

- *Ja, även om jag inte använder den. Min egen ”kommunikationsmodell” fungerar bra. Man har dock alltid svårt att få gehör för sina behov, även om det är bättre nu tack vare FSC. Det är en avsevärd skillnad. Hur bra kommunikationen är skiljer sig också mycket mellan personerna på bolagen som närvarar vid samråden.*
- *Jo, om kommunikationsstrategin är vad jag tror, så tror jag att det är ett gott hjälpmedel. Vi tillämpar den dock inte än.*
- *Jag kan inte svara på den frågan eftersom det är nytt material för oss. Jag har läst igenom det och det verkar sunt och rimligt, och på sätt och vis har vi väl använt oss av den omedvetet.*

4.4.7 Svagheter/brister i kommunikationsmodellen och/eller renbruksplanen?

- *Den största bristen är väl att skogsbolag som begär RBP bara ser till kärn- och nyckelområden. Allra helst bara till nyckelområden, och tycker att ”här har ni inte ritat in ett nyckelområde då är det ju inte viktigt för er”. De ser inte helheten, att rennäringen behöver olika typer av markbeten och vidare områden. Det tycker vi inte riktigt kommer fram, så det är en väldig svaghet som skogsbolagen använder sig av. Jag tror också att det kan vara därför som samebyar inte vill dela med sig av RBP. Att skogsbolagen har sin syn på RBP är en stor brist.*
- *Vi har diskuterat frågan men kom inte på något. (Har haft RBP sedan 2004. Nytt med kommunikationsstrategin, men vi har så bra dialog med skogsbolagen här nere att vi aldrig haft några större problem med avverkningar.)*
- *Renbruksplanen är otillgänglig. Det är ett program som man har på en enskild dator. Jag tycker att vem som helst inom byn ska kunna ha tillgång till den. Dessutom är den lite svårförstådd och ”kruxig”. Jag skulle önska att man hade ett möte om RBP, där det absolut viktigaste tas upp (jfr klartext-nyheterna). Kanske vore det bra med en server eller något liknande. Detta för att kunna ladda upp mot internet och göra det möjligt för varje person inom byn att se den aktuella renbruksplanen. Det vore också bra med en sammanställd supersimpel manual, typ instruktionsbok. Även för kommunikationsmodellen.*

- *Vi saknar en enkel sammanställd manual (instruktionsbok) till RBP. Även en gemensam server/nätverk för byn, så att alla kan komma åt RBP, vore bra. Satsa på server istället för att köpa in datorer (som ju används som privata datorer för den som har dem hemma!).*
- *Vet inte, inte vad jag kommer på nu.*
- *Har nyss börjat, så jag har inte riktigt kommit på något än. Återkom om fem år, då kan jag nog uttala mig bättre! Dock så tycker jag att skogsnäringen skulle vara med och lära sig om rennäringen. Skulle ha haft en kurs för skogsfolket hur rennäringen fungerar! Varför ska bara vi lära oss om deras näring, men inte dem av vårans.*
- *Kommunikationsstrategin kan jag inte kommentera. Vad gäller RBP så tycker jag att det kan vara svårt att göra precisa ritningar på karta med nyckel- och kärnområden etc. För min sameby har det varit extra svårt eftersom vinterbeteslandet är väldigt fragmenterat. Vi valde mellan att pricka in alla viktiga områden och då få tusen punkter eller, som vi valde, att dra ihop dem och få lite "skräpland" emellan. Kanske uppfattas vårt val då som lite "oseriöst".*
- *Skogsbruket gör ingen skillnad om det är innanför t.ex. nyckelområde.*
- *Jag tycker att (i vår by) så är hänglavsbiten inte dokumenterad på ett tillräckligt sätt. Det är svårt att hävda vikten av områden utanför kärn- o nyckelområden, att man faktiskt behöver dem och är rädda om dem (samt tänka i ett sammanhängande landskapsperspektiv). I denna fråga så tror jag att GPS på ren kan vara ett fantastiskt hjälpmedel för att påvisa vikten av även dessa områden!*
- *Jag tycker att det är en dålig satellitkarta i RBP, och skulle hellre se att man använde ortofoto. Jag vet att de är för stora men de skulle göra RBP ännu mer detaljerad. Annars är det bara småsaker som t.ex. förenkla spårande av objekt och andra tekniska grejer. Mest positivt.*
- *Det är svårt att få tilltro till RBP om man inte styr upp den med GPS-rennar. Dessutom är det ett verktyg som utgår från det bästa betet. Denna dåliga vinter kan man knappt använda sig av den eftersom de goda lavbärande markerna har varit outnyttjade pga. låst bete, och vi har befunnit oss utanför dessa.*
- *Man måste ju kunna använda RBP och hålla den uppdaterad. Vi har vårt arbete ute i skogen, så ibland kan man skjuta på att ta itu med RBP. Dessutom är datorer kanske inte vår starkaste sida. Utbildning är därför väldigt viktigt tycker jag.*
- *Renbruksplanen är en partsinlaga, vilket är ett stort problem. GPS halsbanden på ren är en lösning på detta, eftersom man får fakta och neutral information att hänvisa till. Datat från halsbanden överensstämmer dock ofta till mycket stor grad med vår egna uppfattning.*
- *Näe, inte vad jag kommer på just nu.*



Figur 7. Renar som gräver på hygge med planterad tall. Betet på hyggen kan ofta vara bättre efter tödagar, än i skogen under träden. Foto: Ragna Wennström

4.5 Övrigt

4.5.1 Hur är din inställning till skogsbruk?

- *Två näringar som ska leva sida vid sida. Så länge man kan ha bra dialoger och i största möjliga mån ta hänsyn till varandra så är den väl fungerande.*
- *För tillfället så har jag en ganska bra inställning till skogsbruket. Vi måste ju kunna samverka inom ett och samma område. Får vi bara framföra vår sak och dem lyssnar på den så tycker jag att det fungerar.*
- *Väldigt blandad inställning till skogsbruk. Många privata skogsbrukare förespråkar plockskogsbruk, men det är väl förbjudet idag? Superbra med blädningsliknande bruk! All skog är dock jämnstor och jämgammal. Skogsbruket skulle ha ett program där man använder olika förslag på åtgärder på områdena, och inte bara komma med trakthyggesförslag. Det är som vilken annan näring som helst. Jag förstår att den måste finnas, den är redan här. Kommer bara öka. Regeringen säger att man ska avverka mer, vilket låter skrämmande. De säger att det växer lika mycket som man avverkar. Jag är nog faktiskt lite rädd för skogsbruket.*
- *”Stor boll som bara är helt omöjlig att sakta ner, byta riktning på, få i flera delar eller någonting sådant. Kommer bara rullande och går bara fortare och fortare...”*
- *Jobbigt att hela tiden vara den part som säger ”nej, nej, nej!” Vore kul om rennäringen kunde få lägga fram förslag och idéer till andra markaktörer också.*
- *Det är klart att det inte är bra för renskötselns del. Jag har märkt under de sista 10-15 åren en väldig skillnad. Det avverkas så in i helsike mycket. Det är jag som får ta kostnaderna, eftersom renarna sprider sig mycket på*

vinter. Sen måste de ju bort innan sista april. Så det är helt klart inte positivt, men man får försöka påverka och göra det bästa av situationen. Vi kan som sagt inte stoppa något utan bara skjuta det framåt. Det är den verklighet man lever i. Man får tänka till inom olika områden vad gäller åtgärder för att vissa angränsande områden ska hinna återhämta sig.

- Skogsbruket är väl en del av Norrland det också. Många är överens om att man brukar skogen här så storskaligt för att i efterhand upptäcka fel och brister. Mycket blir förstört på det viset. I vår sameby har vi väl främst påverkats negativt av gödsling som ger massa blåbärsris och gräs.
- Bra. Skogsbruket är viktigt.
- Vi måste ta diskussionen för att påverka till ett bättre sätt att bruka skogen. Detta trots att skogsbruket har påverkat, och kommer att påverka, oss negativt då, nu och i framtiden.
- De brukar sin mark utan att vilja ta hänsyn till rennäringen.
- Helt okej.
- Min inställning till skogsbruk är nog ganska bra. Vi måste ju samsas om samma marker. Då relationen fungerar bra har jag nog en god inställning.
- Jag tror och tycker att vi rennäringen faktiskt är beroende av skogsbruket. I och med att de öppnar upp och glesar ut, så får vi en bättre omloppstid för renlaven. Hänglaven drabbas dock negativt med avverkningarna av äldre träd. Här är det bra om skogsbolagen ser på hänglavsbestånd och lämnar värdräd för hänglav genom att lämna trädgrupper med mycket hänglav.
- Det kan vara bra med gemensam marksyn, för att då även få tillfället att lära sig av varandra och få en bättre relation. Vi behöver ett levande skogsbruk, men som naturligtvis är renkötselanpassat!
- Åt helvette. Det är så hårt avverkat, man vet inte om man ska skratta eller gråta. Man får tacka Gud för att det finns naturreservat så att barnen också kan få uppleva riktig skog. Skogen förändras och försvinner genom avverkning av stora ytor, markberedning och gödsling. Det är inte bara skogen som försvinner utan även djurlivet. Jag vet att man måste ha virke till papper, men det avverkas mer än det produceras. Skogen blir bara yngre och yngre med små tallar och granar.
- Jag tycker att flaskhalsen med skogsbruket är själva samråden.
- Aktieägarna fodrar att de ska få tillbaks pengar på insatt kapital. På vilken bekostnad gör man det?! Jo, på rennäringens... För rennäringen står egentligen långt ifrån skogsbruket och de skogliga åtgärderna. Det är enbart en bråkdel av alla objekt som rennäringen kan förhindra, om vi överhuvud taget kan göra det med några. Vi kan ju skjuta på åtgärderna, men knappast förhindra dem. Rennäring och skogsnäring står en bit ifrån var-

andra. Innan vi är jämställda tar det nog 100 år till. Jag ser dock en positiv utveckling, tack vare FSC och inget annat. Blir rennäringen lite starkare och kanske någon tar medvind av Skogsstyrelsen så kanske vi kommer närmare varandra. Vi ska komma ihåg att de som brukar skogen måste få göra det och kan vi då jämka detta, så vi uppnår en förståelse för varandra, då först har vi nått fram! Men dit är det en bit...

- Gammelskogarna på 120 år kommer med ett intensivt skogsbruk inte att finnas mer inom en inte allt för snar framtid, och för oss är den mycket viktig i hänglavsaspekt. Hänglavarna börjar växa som bäst då träden är ca 60-80 år, och idag så slutavverkar man redan vid 90. Det innebär att det blir riktigt dåliga och ont om hänglavs bärande skogar. Det kommer bli svårt att stå med en gynnsam näring, eftersom man måste fodra som kompensation (mycket dyrt). Kan man tänka sig någon form av ersättning?*
- Skogsbruket har haft en skoglig utbildning för oss, vilket jag tyckte var bra! Däremot känner jag ett behov i att folk från skogsbruket (främst kanske planerare) lär sig lite mer om rennäring, eftersom detta ger en bättre förståelse för varandra.*

5. Diskussion

5.1 Intresse och uppstart av RBP

Hur samebyarna har delat upp ansvaret för att sitta i samråd med skogsnäringen skiljer sig inom de byar vi har intervjuat. Tydligt är att ett uppstartande av RBP har fått ett flertal samebyar att se över sin planering och hur man sköter samråden. Idag har en del samebyar en utsedd samrådsansvarig. I några byar sitter ordförande tillsammans med t.ex. en ledamot eller med en representant från den berörda vinterbetesgruppen, medan några byar låter den berörda vintergruppen ta hand om respektive ärende i samråden på egen hand. Vanligast är klart att samebyns ordförande är ansvarig för samrådsfrågorna. Antingen tar skogsbolagen direkt kontakt med lämplig vinterbetesgrupp för samråd om aktuellt område, eller så fungerar ordförande, sekreterare eller motsvarande som förmedlare av samrådsinbjudan till berörd vintergrupp i byn.

Intresset för ett uppstartande av en renbruksplan är mycket delat inom byarna. Gemensamt för många av de byar vi har intervjuat är att det finns personer som både är för och emot upprättandet av en RBP. Själva arbetet med att lära och vänja sig vid en renbruksplan samt att lägga in och skapa början för RBP för en by är ett stort och tungrovt projekt. Det är både tidskrävande och kräver engagemang. Är man lite kritisk och inte helt övertygad till dess positiva betydelse är risken stor att man "kör fast" och att uppstarten blir desto trögare. Ofta har det krävts några driftiga och positiva personer i byarna som peppar resten och drar det tyngsta lasset. Äldre personer kan känna en rädsla och osäkerhet för att själv lära sig och börja arbeta med datorer, och ser gärna att yngre personer ägnar sig åt detta. Ibland finns ett stort intresse för uppstart av en RBP för byn, men man ser att tiden inte räcker till eller att andra intressen tar över.

Uppstartande av GPS på ren har ökat den positiva synen och viljan att starta upp en RBP. Man kan tydligt se att de byar där någon har varit driftig i att informera om den positiva betydelsen av RBP, också har kommit längst i arbetet och är oftast nöjdast med Renbruksplanens funktion och mening.

Byarna är överens om att renbruksplanen är ett bra och fungerande verktyg för samråd med skogsbruket, även om själva uppstarten kan kännas tung och motig. RBP och RenGIS uppskattas starkt i de fall där man kan styrka sina uttalanden med t.ex. GPS på ren och därmed göra sig bättre betrodd genom den neutrala dattainformationen man har att stödja sig mot. Översikten av olika omvärldsfaktorer samt planeringen av byns mark blir också lättare i och med RBP. Byarna är också helt överens om att man ska fortsätta lägga kraft på utbildning för användande av RBP, eftersom det är ett väl fungerande kommunikationsverktyg för hela samebyns markanvändning. Kan man hantera RenGIS väl så har man ett kraftfullt verktyg.

Många byar skulle önska att Skogsstyrelsen skulle komma ut till respektive by och informera och utbilda medlemmarna, för att så många som möjligt ska kunna hantera och börjar använda sig av RBP. Byarnas uppfattning är också att en halv-dan RBP kan göra mer skada än nytta. Att få byamedlemmar intresserade och

motiverade till RBP har också varit ett problem. Inte allt för sällan har ett fåtal personer fått dra det stora lasset för att övertyga byn och starta upp själva RBP. Att hitta intresserade och driftiga personer i byarna kan vara ett av de största problemen idag. I de flesta intervjuade byar är det enbart ett fåtal personer inom byn som kan använda sig av RBP eller ens har intresse för att lära sig denna. Övriga är inte insatta och litar på att de andra sköter jobbet bra. Anledningen är både tidsbrist och bristande intresse.

Ett flertal byar använder redan GPS på renar. Det kan kännas som en trygghet att kunna bekräfta renarnas rörelsemönster med insamlat datamaterial, även om renskötarnas uppfattning om var renarna har befunnit sig ofta överensstämmer mycket väl med GPS-koordinaterna. Hur man sedan behandlar renarnas rörelsemönster utifrån det insamlade datamaterialet har stor betydelse. Här är det av stor vikt att man är införstådd att renarna kan röra sig mycket olika och uppehålla sig på olika ställen beroende på väder, rovdjur, bete och snöförhållanden.

Hur nöjda samebyarna är med att förse renarna med GPS beror starkt på vilket märke på GPS: man använder. Generellt sett tycker man att själva tanken med GPS är jättebra. Vanliga kommentarer är att GPS strular, är mycket dyra i inköp samt att det kan vara kostsamt att ta emot data. Tanken är att alla projekt, samråd, insamlade GPS-koordinater och dylikt ska sparas i RenGIS, något som många byar redan påbörjat. Majoriteten av de intervjuade byarna ligger fortfarande i uppstartsfasen med GPS-märkta renar, och har inte hunnit lägga in det i byns RBP och använda detta på samråd. En by påpekade att GPS-datat som en komplettering i Renbruksplanen riskerar att drabba rennäringen negativt, eftersom de byar eller personer som inte har fasta bevis på var renarna uppehåller sig inte längre uppfattas som trovärdiga eftersom de inte kan styrka deras bevis. I och med GPS så faller hela bevisbördan på rennäringen, trots att de traditionella renskötarnas uppfattning om var renarna befinner sig i mycket hög grad överensstämmer med GPS-koordinaterna.

5.2 Samråd

Många byar upplever samråden med skogsbolagen som viktiga eller jätteviktiga. Någon by träffar även de privata skogsägarna i så stor utsträckning som möjligt, trots att de ej är skyldiga att bereda samråd för rennäringen. Detta uppskattas dock mycket och chansen för en god relation mellan skogsbrukare och rennäring ökar. Hur skogsbolagen sköter och behandlar samråden har stor påverkan på samebyns syn på skogsbruket och vikten av samråd. Känner man sig år efter år överkörd och bortglömd, så minskar intresset för samråd. Någon by känner att man mer blir tvingade till att komma på samråd för att marken inte ska brukas på fel sätt. Attityden till både skogsbruk i sig och samråd skiljer sig mellan byarna.

I allt större utsträckning skickas samrådsmaterialet ut via shape-filer. En del trivs dock fortfarande bättre med att använda sig av det gamla klassiska kartmaterialet i papper. Till respektive skogsbestånd som ska beröras i samrådet bör det finnas med attributdata, det vill säga data om skogsbeståndet. En sameby påpekade att skogsbolagen i större utsträckning slutat skicka ut denna. Några byar får både shape-filer samt de klassiska papperskartorna, vilket har uppskattats. En annan by sade att skogsvårdsåtgärden ibland enbart kan stå som ett nummer som bolaget har namngivit åtgärden med. Här får man antingen kontakta skogsbolaget och

fråga vad de menar, eller gissa sig fram. Fackterminologin och förkortningar kan iland vara kluriga och svåra att förstå. I de byar där man har personer som är kunniga inom både skogsbruk och rennäring ser man samråden som lättare och mer resultatgivande. I några fall har de anställda från skogsbolaget varit kunniga inom rennäring. Detta har uppskattats och underlättar, och efterfrågas av övriga byar.

Nästan alla intervjuade byar försöker föreslå lämpliga skogsvårdsåtgärder som i så stor mån som möjligt kan leda till en win-win situation. De som är mest positiva till skogsbruket föreslår och intresserar sig i större utsträckning för vilka skogsvårdsåtgärder som är mest lämpliga. Många byar har insett att en del skogsvårdsåtgärder till och med kan gynna t.ex. renbetet eller framkomligheten. Man är också mån om att skogsvårdsåtgärden ska vara så renskötselanpassad som möjligt. Dock tycker många byar att det kan vara svårt att få igenom sin synpunkt och att steget från ord till handling kan vara långt.

De byar vi har intervjuat anser att det är viktigt att närvara på samråden och ser till att meddela i god tid om man får förhinder. Antingen försöker man senarelägga samrådet, eller så ordna med en ersättare. Samråden ligger ofta på våren, som är en mycket intensiv period för de aktiva renskötarna. Detta kan leda till att man inte får tid till att förbereda samrådet som man egentligen skulle ha önskat. Från rennäringens sida har man sällan tid och resurser till att kontrollera om skogsnäringen håller vad man kommit överens om under samråden, man hoppas och tar för givet att så är fallet. En by påpekade att skogsbolagen verkar följa vad man kommit överens om, men att det kan vara på entreprenörsnivå det brister. Märker dock renägarna som vistas på marken att något inte stämmer, tar man kontakt med skogsbolaget och reder ut saken.

FSC kan vara ett stort stöd för rennäringen, eftersom skogsbolagen är mycket mån om att behålla sin certifiering. De flesta byarna vet att man vid behov kan kalla Skogsstyrelsen till samråd, men har ännu inte behövt använda sig av detta. Det kan dock ses som en trygghet att ha möjligheten till medlare som Skogsstyrelsen kan utgöra vid svårlösta samråd. Byarna har i stort sett gott förtroende för Skogsstyrelsen, men påpekar att även där finns olika personligheter och olika kunskaper hos de anställda. De som är kunniga i frågan kan vara till god hjälp, medan andra kan upplevas överflödiga och inte lyckas medla och vara en juridisk kunskapskälla vid känsliga fall. De skogsbolag som är FSC-certifierade är ofta så mån om sin att behålla sin certifiering, att de sällan vågar låta samrådskonflikten gå så långt att Skogsstyrelsen eller annan medlare kallas in.

Intresset från andra markaktörer för att få del av samebyarnas RBP har funnits, men viljan att dela ut den aktuella delen med en sammanfattande shape-filer med beteslandsindelning har varit liten från framför allt de samebyar som ligger i uppstartsfasen av en Renbruksplan. Anledningen till detta är att de flesta byarna inte är klara eller upplever att de inte har en tillräckligt komplett RBP för att våga dela med sig av denna. Rädslan att RBP ska kunna användas mot samebyn finns, något som man tror kan ske om skogsbolagen inte förstår helhetsbilden eller vikten av alternativa områden. Byarna säger dock att tanken är att man en dag i större utsträckning ska kunna leverera önskat material från RBP. Man poängterar att det är viktigt att man kan känna ett förtroende för mottagaren. Några byar ser en fördel med att dela ut hela byns RBP till skogsbolagen, eftersom detta skulle

förenkla hela processen från första planering till samrådet. Redan vid planeringen kan hänsyn tas till rennäringen, vilket förhoppningsvis underlättar samråden.

Alla byar är helt klart överens om att man tänker i ett landskapsperspektiv och till en långsiktig planering, och inte enbart till de enskilda objekten. Ofta ser skogsbruket i en långsiktig planering, men inte i ett landskapsperspektiv på samma sätt som personer från rennäringen gör. Detta beror nog till stor del på att man inte har kunskap om renarnas rörelsemönster. Rennäringen kräver stora arealer och en långsiktig planering är A och O för branschens överlevnad. En informant tror att om man skulle dela med sig av hela byns RBP till skogsbolagen, så borde det leda till att även dem börjar se rennäringen ur ett landskapsperspektiv istället för att enbart fokusera på de enskilda objekten.

Hur man ser på protokollförandet under samråd skiljer sig mellan byarna. Detta kan bero på hur väl samrådet fungerar och hur väl man trivs med varandra. Vid en väl fungerande relation mellan skogstjänsteman och renskötare i samråd kan man känna sig trygg med ett lite lösare protokoll. Litar man inte på varandra kan frågan hur ett protokoll ska se ut komma fram, samt hur väl formulerat det är. Ett par byar tycker att man är överens om hur protokollet ska se ut och att det är formulerat på ett tydligt och bra sätt. Andra anser att man kanske är lite väl godtrogen och lägger protokollförandet helt i händerna på skogsbruket och litar på att de sköter det bra.

En del samebyar upplever att skogsbolagen tycker att Skogsstyrelsens mall för protokoll är för krångligt eftersom man måste ha ett utförligt protokoll per område, och man avstår helst från detta. En by tyckte att det var struligt och rörigt att ha två olika former av protokoll vid samråden; dels skogsbolagets enklare protokoll för objekt som blev godkända, samt Skogsstyrelsens mall för protokoll för objekt som korrigerats, begärts fältsyn eller nekats. De fanns även de personer som inte riktigt visste hur Skogsstyrelsens mall för ett samråd såg ut och kunde därför inte ta ställning till om det var en fungerande mall. Inom alla intervjuade samebyar är man mån om att se till att protokollet blir justerat från båda parterna.

Hur man sköter resultatet av samråden inom byn skiljer sig stort mellan byarna. I en del byar anser man att förtroendet till de som sköter samråden är så pass stort att man inte riktigt känner behov av att informera övriga byamedlemmar om utfallet. I de byar där respektive vinterbetesgrupp sköter samråden för sitt område sker heller ingen gemensam informationsspridning, eftersom de berörda parterna redan vet om utfallet av samråden. Man påpekar att det är så pass många områden och samråd att det skulle vara ett stort arbete att gå igenom alla dessa med hela byn, och att så stort intresse inte finns från byns sida att lyssna på detta. De största och viktigaste ärendena kan dock diskuteras internt. I ett par byar går man igenom samrådets utfall med övriga byamedlemmar. En by hade förberedande möte med berörd vinterbetesgrupp inför samrådet för att komma väl förberedd dit. De som har intresse för utfallet av samråden kommer själva och frågar om det.

Sättet att arkivera samrådsobjekten varierar mellan byarna. Tidigare har arkiveringen skett genom papperskartor i pärmar, vilket är utrymmeskrävande och svårt att få en sammanhängande bild av olika objekt som historiskt sett har diskuterats. Idag kan man arkivera tidigare samråd, dokument, verifikat mm. i byns RBP inför kommande samråd, och på detta sätt vara bättre förberedd. De flesta byarna ut-

nyttjar detta, eller ser att de kommer att utnyttja detta då byns RBP är mer utvecklad. En by sparar dokumenten digitalt, men utanför RenGIS eftersom man inte vet hur man lägger in dem. Ett flertal byar påpekar att det är den tekniska kunskapen som begränsar arkiveringen av samrådsprojekten i RenGIS.

Kontakten med skogsbolagen mellan samråd skiljer sig mycket mellan samebyarna. Några byar anser att skogsbolagen är välkomna att kontakta byn om de har någon fråga, men att man inte kontakter dem självmant om det inte är någonting viktigt. Flera byar har god kontakt med skogsbolagen mellan samråden, och de tycker att det är mycket bra och givande. Detta kan också ge en mycket god relation mellan samrådshållare och skogstjänstemannen, vilket borde leda till ett bättre fungerande samråd och bättre kunskap om varandras näring. En by upplevde att skogsbolagen vid flera tillfällen har återkommit några dagar efter samrådet med ärenden som inte var planerade vid samrådstidpunkten. Personen upplevde att detta var ett sätt från skogsbolagen att få igenom fler gödslingar och vägar.

Viktigt att ha i tanken är att allt fler byar idag sitter i samråd med många olika aktörer och inte bara skogsnäringens olika företag. Samråden är tidskrävande, både eventuella förberedelser och själva samrådet i sig. Detta kan vara en anledning till att allt fler byar idag har en samrådsansvarig, som dels blir lite specialiserad på sin fråga, men också tar sig tiden att sköta samråden på ett bra sätt. Denna person får då ersättning från byn för arbetet man lägger ner.

Risken med många samråd med olika aktörer eller bolag i en samlad tidsperiod, samtidigt som rennäring i sig är mycket tidskrävande, är att en del samråd ofrivilligt kan hamna i kläm eller bli lite slarvigt genomförda. Detta kan vara en oros- och stressfaktor för renskötarna, eftersom man inte kan försvara sin mark på ett önskvärt sätt. Olika hjälpmedel skickas ut för att samråden ska kunna skötas bättre. En del av dessa hjälper naturligtvis till och underlättar, men det tar också tid att gå igenom och lära sig något nytt. Därför kan uppstartsperioden för något nytt vara mycket lång och seg. Man bör kanske också vara noga med att verkligen se hur stor nytta en mall, förändring el. dyl. kan göra och prioritera det absolut viktigaste eller bästa för byarna.

5.3 Kommunikationsstrategi

Hur byarna förbereder sig inför samråd med presentation, argumentation och motivering skiljer sig stort. En del byar förbereder sig inte alls, utan litar på sitt minne och kunskap om marken som ska samrådas om. Någon by förbereder sig så väl man kan och hinner. Några går igenom objekten på kartan och någon by har ett förberedande möte med berörd vinterbetesgrupp. Lathunden som Skogsstyrelsen har skapat som en modell för samråd används i liten utsträckning, eftersom den är så pass ny. Vid ett redan fungerande samråd kanske man inte heller känner behovet av att lägga ner energi och tid på att studera denna, utan fortsätter sköta samråden som man är van sedan tidigare. Rennäringen får en allt mer administrativ del idag än förr. En by ser kommunikationsmodellen som ett önsketänkande. Att den kanske leder till starkare och bättre argument för områdena, men att själva effekten blir liten i det långa loppet. Flera som har läst igenom kommunikationsmodellen säger att man inte använder sig av lathunden, men tycker att man ändå sköter samrådsförfarandet på ett likartat sätt.

Personerna vi har intervjuat har uttryckt ett antal svagheter och brister i renbruksplanen:

- Skogsbolag som begär RBP ser bara till kärn- och nyckelområden och inte till helheten av markanvändandet; ”här har ni inte ritat in ett nyckelområde då är det ju inte viktigt för er”. Landskapsperspektivet kommer inte fram tillräckligt tydligt i RBP.
- Renbruksplanen är otillgänglig. Ett program som man har på en enskild dator och som inte är tillgänglig för alla inom byn. En lösning som man föreslår är en server eller liknande. Då skulle man kunna ladda upp mot internet och göra aktuell RBP åtkomlig för samtliga inom byn.
- Svårt att göra precisa ritningar på en karta med nyckel- och kärnområden etc., speciellt om vinterbeteslandet är fragmenterat.
- Dålig satellitkarta i RBP. Önskemål om ortofoto istället.
- Förenkla sparande av objekt i renbruksplanen.
- Svårt att få tiden att räcka till att hålla renbruksplanen ständigt uppdaterad.
- Mer utbildning!
- ”Svårförstådd och kruxig.”
- Det faktum att Renbruksplanen är en partsinlaga. Här kommer GPS halsbanden ge neutral information som man kan hänvisa till. Datat överensstämmer dock till mycket stor grad med renskötarnas uppfattning.
- Önskan om en sammanställd supersimpel manual kom fram från ett flertal byar.
- Svårt att få tilltro till RBP om man inte styr upp den med GPS-renar.
- Verktyg som utgår från det bästa betet. Vid en svår vinter kan man knappt använda sig av den eftersom det goda lavbärande markerna blir låsta p.g.a. snötäcket.
- Skogsnäringen bör vara mer kunnig om rennäringen, än vad de är i dagsläget för att samråden ska bli bättre.

6. Författarnas åsikter

Vi tror inte att samebyarna kommer använda sig av kommunikationsmodellen i större utsträckning. Uppfattningen är att den är lite överflödig. Dock så tror vi att det är mycket bra att den finns som stöd och hjälpmedel för hur man kan förmedla renbruksplanen på ett korrekt sätt i samrådssammanhang. Vi ser en funktion av modellen vid utbildning av kommunikation och användning av renbruksplanen. Rennäringen har redan idag ett stort antal samråd med olika näringar och markanvändare att behandla vid sidan av sin redan tidskrävande näring. De får en mängd hjälpmedel för att kunna lösa detta på ett så effektivt och lätt sätt som möjligt. Uppfattningen är att en del av dessa stälper mer än vad de hjälper, och vinnande koncept försvinner i pappersmängden.

7. Tillkännagivanden

Leif Jougda från Skogsstyrelsen är den som kommit med idén till vårt kandidatarbete och hjälpt oss på vägen med tips och råd. Han är även projektansvarig för framtagandet av Renbruksplanen. Alla kontaktuppgifter till samebyarna, samt råd om vilka byar vi skulle fokusera på i vår studie har vi fått från Leif Jougda.

De byar som deltagit i studien i detta kandidatarbete är Vilhelmina norra, Vilhelmina Södra, Ran, Malå, Vapsten, Ståkke, Sirges, Udtja, Girjas, Gällivare, Östra Kikkejaure, Tåssåsen, Raedtievarie och Ohredahke. Dessa byar har gett mycket värdefull information att bygga vårt arbete på och vi vill tacka dem för deras engagemang och deltagande.

Magnus Andersson, skogsansvarig från Ran sameby, har stöttat och peppat oss. Vi har fått vara med på skiljning och med ut i renskogen på vintern. Detta har gett en mycket god och värdefull grund för att förstå både problem och möjligheter samt se helhetsbilden för rennäringen i ett skogsbruksdominerat betesland. Ragna har även följt med på ett par samråd med olika skogsföretag.

Tack till Bengt Näsholm, som visade Ragna hur renbruksplanen fungerar så att hon själv har kunnat sätta sig in denna och skapa sig en egen åsikt, samt förstå byarnas tankar och kommentarer.

Erik Valinger har varit handledare för det kandidatarbete vi gjorde, där fem byar från Västerbotten deltog. Han har stöttat oss, gett kommentarer och granskat arbetet genom projektets gång.



Figur 7. Magnus Andersson, Ran Sameby. Sarvslakt 2011. Foto: Ragna Wennström.

8. Litteratur/källförteckning

- Berggren, L. Lindberget, M. Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennärning, rapport 2: 2012, Skogsstyrelsen
- Esselin, A. (2012) Kommunikationsstrategi för Renbruksplan, rapport 1, 2012. Skogsstyrelsen
- Gaup, N. (2008) Kautokeinoupproret. Rubicon (film).
- Hemberg, L. (2001) Skogspolitiken effekter på rennärningen, rapport 8M. Skogsstyrelsen.
- Jougda, L. Näsholm, B. Sandström, P. Sjöström, Å. (2011) Upprättade renbruksplaner 2005-2010, rapport 6, 2011. Skogsstyrelsen.
- Kungl. Lantbruksstyrelsen (1971) Den moderna skogsvårdens inverkan på renskötseln – Konferens i Arvidsjaur 1970, meddelanden, serie B, nr 93, Solna 1971.
- Lantbruksstyrelsen.(1984) Den moderna skogsvårdens inverkan på renskötseln, konferens i Arvidsjaur 1982. Meddelanden 1984:2.
- Länsstyrelsen [online]. Tillgänglig:
<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/Sv/naringsliv-och-foreningar/rennaring/Rennaringen-i-Vasterbotten/Pages/default.aspx> [2012-03-13]
- Miljöbalken (1998:808), 3 kap 5 §
- Nationalencyklopedin (2012) [online]. Tillgänglig: www.ne.se/lang/urfolk [2012-03-13]
- PEFC. (2010). Fakta om certifiering av skogsbuk, 2010-04-15, faktablad.
- PEFC[online]. Tillgänglig:
http://pefc.se/images/stories/Documents/fakta_om_certifiering_av_skogsbruk_100415.pdf [2012-03-13]
- Rennäringslagen (1971:439), 15 §
- Rennäringslagen (1971:439), 3 §, 2 stycket.
- Sametinget (Sverige), Jordbruksdepartementet. (2004) Samer, ett ursprungsfolk i Sverige.
- Sápmi, Samiskt informationscentrum [online]. Tillgänglig:
<http://www.samer.se/1221> [2012-04-17]
- Skogsstyrelsen. (1987) Utvärdering av samråden 1984 och 1985 skogsbruk-rennärning. Meddelande nr 3, 1987.
- Skogsstyrelsen. (1992) Utvärdering av samråden 1989-90, skogsbruk-rennärning. Meddelande 3, 1992.
- Skogsstyrelsen. (2011) Manual för beteslandsindelning, november 2011.

9. Bilagor

Bilaga 1. Lathund tillhörande Skogstyrelsen Rapport 1/2012 (Kommunikationsstrategi för Renbruksplan) ”Långsiktig hänsynsplanering med landskapsperspektiv”.

Bilaga 2. Lathund tillhörande Skogstyrelsen Rapport 1/2012 (Kommunikationsstrategi för Renbruksplan) ”Årliga samråd om enskilda planerade avverkningsobjekt”.

Bilaga 3. Skogsstyrelsens upprättade förslag till Samrådsprotokoll mellan skogsbruk-rennärning

Långsiktig hänsynsplanering med landskapsperspektiv

Väl fungerande samråd bygger på att båda parter håller sig till fakta, att de är sakliga, öppna för ett givande och tagande, och att de bemöter varandra med respekt i alla avseenden.

- | ☐ **Väl talar så att skogsbruket förstår näringens syn på saken.**
- | ☐ **Väl lyssnar för att förstå skogsbrukets syn på saken.**
- | ☐ **Väl söker nya lösningar, idéer och omgesidiga fördelar.**



2012

Efter samråd

1. Vi informerar övriga i samebyn om utfall av samråd.
2. Vi arkiverar dokumentation, verifikat, med mera, i RBP med RenGIS inför kommande samråd.
3. Vi håller kontinuerlig kontakt med skogsbrukets/skogsmarkens ägare mellan samråden.



Denna "tathund" är ett avseende som ett hjälpmedel för samebyarna. Den är ett resultat av ett arbete som pågick under hösten 2011 för att ta fram en kommunikationssstrategi för Renbruksplan (RBP) med RenGIS. Anders Esselin, Man & Nature AB, genomförde projektet på uppdrag av, och i samarbete med, representanter för Sveriges samebyar och Skogsstyrelsen.

Inför samråd

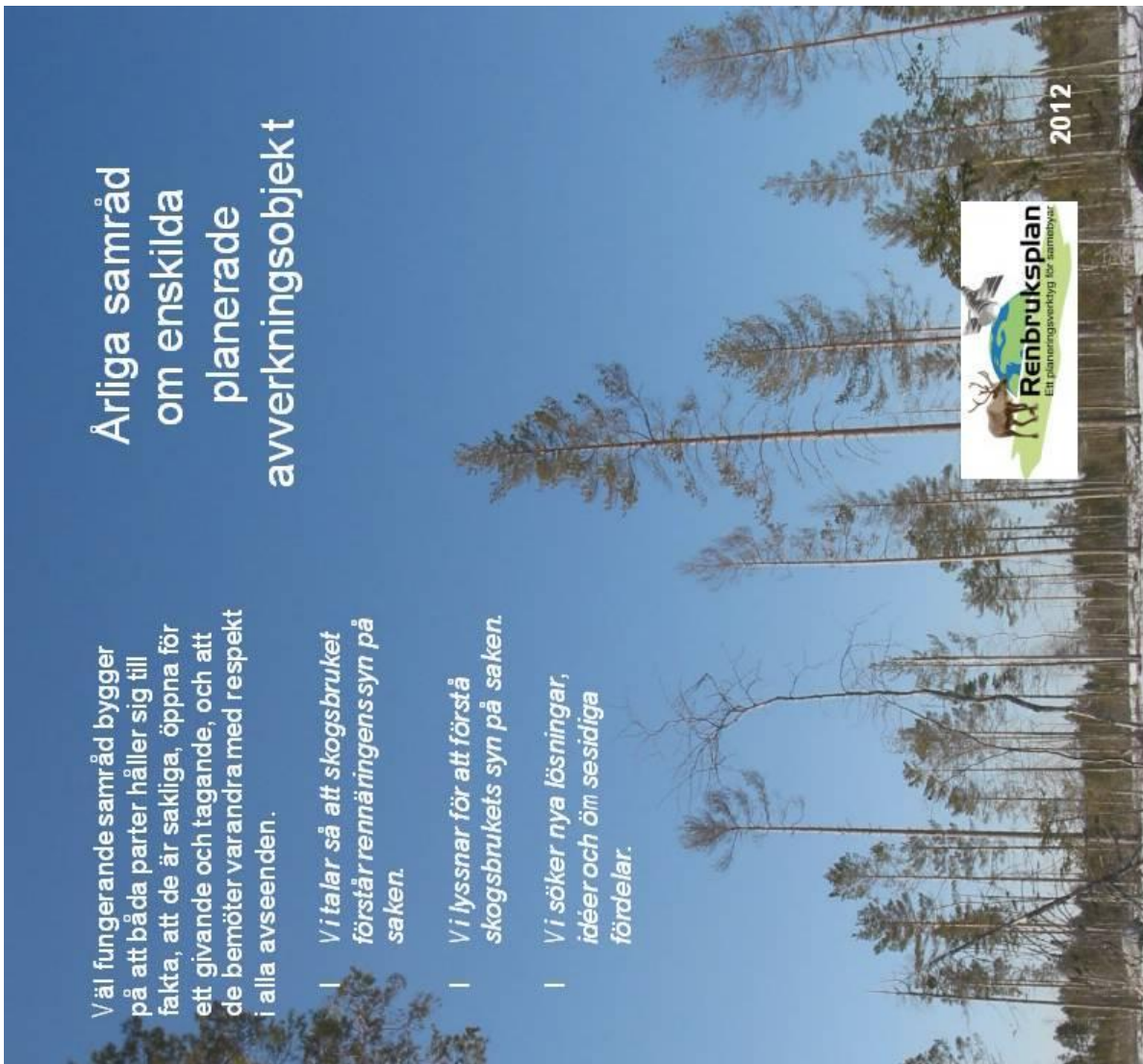
1. Vi utser person eller personer som är huvudsakligen ansvariga för RBP med RenGIS och för kontakter och samråd med skogslogiska skogsbrukare.
2. Vi förklarar RBP och beteslandsmodellen ingen bland samrådsmedlemmar genom att använda dator och Oh-lådan eller utskrift av säsongsvisa kartor på papper.
3. Vi noterar kontinuerligt vilka ågärdar som kan innebära förbättringar för renskötseln (t.ex. röjning, gallring, stängning av vägar, bränning, hyggesträff och liknande) och var dessa ågärdar bör göras.
4. Vi ger Skogsstyrelsen tillgång till RBP:s beteslandsindelning för att myndigheten bättre ska kunna handlägga frågor enligt Skogsverklagen. Vi gör det årligen oavsett om något förändrats eller ej.
5. Vi träffar skogslogiska brukare och kommer överens om samrådsstöppunkt, förväntningar, ambitioner, process, arbete och relationer.
6. Vi kallar vid behov Skogsstyrelsen till samråd.
7. Vi skickar RBP:s beteslandsmodell i en form även sammanfattande skapett med beteslandsmodellen ingen (betesstrakter, kärnområden, nyckelområden, lågutrytt- och övriga områden och ågärdsmåden) till skogslogiska skogsbrukare efter skriftlig förfrågan ställd till berörd samrådsgrupp. Vi levererar inte färdiga med egna noter och bilder samt information om renskötseln.
8. Vi begär förberedelsematerial digitalt och fysiskt (shapefiler med tuschsort) från skogslogiska brukare. Gärna med huggningsklass, ålder, trädslagsfördelning, med mera, för varje objekt inom varje aktuell betessträcka.
9. Vi lämnar med underlag IRENMARK flyttleder, rast-beten, anläggningar, svåra passager (publika data).

Under samråd

1. Vi försäkrar oss om att målet med samrådet är tydligt formulerat (inga oklarheter) och att parterna är överens om formerna för protokollet.
2. Vi presenterar, argumenterar och motiverar med utgångspunkt från
 - landskapsperspektiv till betessträcka (vi tydliggör att vi inser att landskapet är varierat och föränderligt)
 - GPS på ren (var renarna verkligen uppehåller sig)
 - lagar och certifieringskriterier (t.ex. samrådsbehov av sammanhållet renskötsel SVL §31: "Eftersträva årlig tillgång på sammanhängande betesområden och nödvändig vegetation inom områden som nyttjas för samling, flyttning och rastning")
3. Vi tydliggör – utan att använda skadomässiga motiveringar – varför det blir problem med vissa avverkningar, markberedningar, gödsling eller plantering och sådd av contorta.
4. Vi underrättar skogslogiska brukare om vilka ågärdar som kan innebära förbättringar för renskötseln (t.ex. röjning, gallring, stängning av vägar, bränning, hyggesträff, m.m.) och var dessa ågärdar bör göras.
5. Vi villskada delar i flyttning i samband med inventering för gödsling för att gödslingen ska ske på ett sätt som inte skadar renskötseln.
6. Vi skickar långsiktig vägnätsplanering, eventuella försäljningar av mark och förändringar i arendeavtal, samt eventuellt nya anläggningar (upprättar avtal).
7. Vi deltar gärna i olika försök med t.ex. gödsling, contorta och hyggesträff skogsbruk.
8. Vi gör upp om lämplig tidpunkt för årliga samråd några år framöver, samt datum för leverans av digitalt material inför dessa samråd. Vi kommer också överens om vad vilka uppgifter som ska ingå i de skapetter som skogslogiska brukare skickar till samrådsgruppen inför årliga samråd (och vice versa).
9. Vi upprättar samrådsprotokoll och ser till att de justeras av båda parter.



Bilaga 2



Ärliga samråd om enskilda planerade avverkningsobjekt

Väl fungerande samråd bygger på att båda parter håller sig till fakta, att de är sakliga, öppna för ett givande och tagande, och att de bemöter varandra med respekt i alla avseenden.

- Vi talar så att skogsbruket förstår rennäringens syn på saken.
- Vi lyssnar för att förstå skogsbrukets syn på saken.
- Vi söker nya lösningar, idéer och öm sesidiga fördelar.

2012

Efter samråd

- Enligt FSC-indikator 3.1.6 ska skogsbrukaren och samebyn gemensamt utse en neutral part om överrensning om skogsåtgärd efter bordläggning och förnyat samråd inte kan uppnås. Denna ska verka för att en överrenskommelse uppnås. Om parterna ändå inte uppnår en överrenskommelse ska den neutrala parten lämna ett förslag till lösning som parterna ska ta ställning till. Om förslaget till lösning inte accepteras av någon av parterna ska skälen till detta antecknas i protokollat, tillsammans med en beskrivning av vilken hänsyn som kommer att tas till rennäringen.
- Vi informerar övriga i samebyn om utfall av samråd.
- Vi arkiverar dokumentation, verifierat med mera, i RBP med RenGIS inför kommande samråd.
- Vi gör utvärdering. Vad får avverkningarna för konsekvenser för oss?
- Vi gör uppföljning med hjälp av RenGIS.
- Vi kontrollerar markerna, att det verkligen blivit som det överrenskommits under samråd.
- Vi kontakter Skogsstyrelsen som genom sin uppföljning kan ge besked om vilken hänsyn som ska tas till rennäringen enligt skogsvårdslagen och med ledning från vad som överrenskommits i samråden.
- Vi kontakter FSC för eventuell avvikelsehantering.
- Om en markägare bingar samebyn att flyttabudet från ett område till ett annat informerar vi lokalbefolkningen om anledningen med hjälp av kartmaterial i RBP. Eventuellt annonserar vi också i lokalpressen.
- Vi håller kontinuerlig kontakt med skogsbrukets skogsmarkens ägare mellan samråden.

Dana "tåhund" är ett avsedd som ett hjälpmedel för samebyarna. Den är ett resultat av ett arbete som pågick under hösten 2011 för att ta fram en kommunikationsstrategi för Renbruksplan (RBP) med RenGIS. Anders Esselin, Man & Nature AB, genomförde projektet på uppdrag av, och i samarbete med, representanter för Sveriges samebyar och Skogsstyrelsen.

Inför samråd

1. Vi kommer överrens med skogsbolag/skogsbbrukare om samrådspunkt
2. Vi skickar RBP:s beteslandindelning i form av en sammanfattande shapefil med beteslandindelningen (betessträcker, källområden, nyckelområden, ågnyttjade områden och ågärdsmråden) till skogsbolag/skogsbbrukare efter skriftlig förfrågan ställd till berörd samråd. Vi levererar inte färdiga med egna noter/planer och bilder samt information om rebebe. Vi påminner att RBP är ett levande dokument som ofta förändras och att den endast är ett underlag för planen skickar vi ut ny beteslandindelning.
3. Vi begär förberedelsematerial digitalt och ifyllt (shapefiler med sdhorisont) från skogsbolag/skogsbbrukare. Gåmma med hugghningsskiss, ålder, trädslagfördelning, med mera, för varje objekt inom varje aktuell betessträcka.
4. Vi kallar vid behov Skogstyrelsen till samråd.
5. Vi jämför med samrådsprotokoll från samråd baserat på Långsiktig hänsynsplanering med landskapsperspektiv.
6. Vi jämför med underlag IRENMARK: flyttleder, rastbeten, anläggningar, svåra passager (publika data).
7. Vi jämför med underlag från övriga omvärldsfaktorer (till exempel vindkraft, vattenkraft och gruvnäring) som finns i RenGIS (publika data).
8. Vi jämför med underlag från GPS-följda renar och deras positioner.
9. Vi går igenom hänsynsplaneringen i digitalt förberedelsematerial från bolag/skogsbbrukare.
10. Vi går igenom respektive område med rätt vintergrupp. Vad kan man "släppa" och vad är viktigt att kämpa för? Vi förbereder också problemtyper med ett halvt ifyllt samrådsprotokoll eventuellt med stöd av RBP.



Under samråd

1. Vi förklarar oss om att målet med samrådet är tydligt formulerat (inga oklarheter) och att parterna är överens om formerna för protokollet.
2. Vi presenterar argumenter och motiverar med utgångspunkt från
 - Landskapsperspektiv/betessträcka (vi tydliggör att vi inser att landskapet är varierat och föränderligt)
 - GPS på ren (var renarna verkligen uppehåller sig)
 - Lagar och certifieringskriterier (t.ex. samebyns behov av sammanhållet rebebe SVL §31: "Eftersträva årlig tillgång på sammanhängande betesområden och nödvändig vegetation inom områden som nyttjas för samling, flyttning och rastning")

Vi tydliggör – utan att använda schablonmässiga motiveringar – varför det blir problem med vissa anläggningar, markberedningar, gödsling eller plantering och sådd av contorta.
3. Vi föreslår eventuellt en uppdelning av objektet:
 - Ökontrastuella objekt (som kan lösas via mejl inför mötet eller direkt vid sittande bord).
 - Kontrastuella objekt som vi vill ha flötsyn på.
4. Vi underlättar skogsbolag/skogsbbrukare om vilka åtgärder som kan innebära förändringar för renkötseln (t.ex. röjning, gallring, stängning av vägar, bränning, huggesfritt och liknande) och var dessa åtgärder bör göras.
4. Vi villiska detta i flyttning i samband med inventering för gödsling för att gödslingen ska ske på ett sätt som inte skadar rebebet.
6. Vi upprättar specifikt samrådsprotokoll med noter/ingår för anpassningar och hänsyn till rebebe. Protokoll skrivs under av båda parter. Eventuellt används protokoll upprättat av Skogstyrelsen. Enligt indikator 3.1.5 i FSC ska skogsbbrukare, om det inte går att nå en överenskommen om vilka skogsbruksåtgärder som ska vidtas, anteckna i samrådsprotokollet att frågan bordlaggs och kommer att tas upp under kommande samråd. Vid skiljaktig mening används Skogstyrelets protokoll.

Bilaga 3**SAMRÅD MELLAN SKOGSBRUK OCH RENNÄRING****A. Allmänna uppgifter**

Datum och plats för samrådsmöte		Samråd via ☐ e-post ☐ telefon ☐ fysiskt möte ☐ fältsyn	
Markägare		Sameby	
Namn		Namn	
Kontaktperson		Kontaktperson	
Telefon		Telefon	
E-postadress		E-postadress	
Övriga deltagare: Namn / Representant för			
Samrådet avser fastigheten			
Fastighetsbeteckning		Kommun	Församling
Områdets mittpunktskoordinater	X/N	Y/E	☐ RT 90 ☐ Sweref 99

B. Planerade åtgärder

Kart id, Skog-Avd	Hektar (gäller samrådet ledningsgata/skogsbliväg, ange även längd i meter)	Trädslagsblandning TGLC (andel i %)	Vegetationstyp	Åtgärdsår
Skogsbruksåtgärd	Markberedningsmetod	Förnyingsmetod/trädslag	Bilagor	
		☐ karta (vektor) bifogas digitalt		
Kommentarer				

C. Samebyns objektbeskrivning

Inom eller angränsande mot avverkningsområdet finns				
☐ 1. Arbetshage	☐ 4. Brunstland	☐ 7. Kalvningsland	☐ 10. Renvaktarstuga	☐ 13. Trivselland
☐ 2. Beteshage	☐ 5. Flyttled	☐ 8. Rastbete	☐ 11. Riksintresse	☐ 14. Uppsamlingsområde
☐ 3. Bra bete	☐ 6. Hänglavsområde	☐ 9. Renstängsel	☐ 12. Svår passage	
Årdsland	Betesland enligt Renbruksplan	Renbetestyper enligt Renbruksplan		
Kommentarer				

D. Hänsyn till rennärningen, överenskommelser och/eller skiljaktig mening samt yttrande

Markägaren avser att ta hänsyn genom att				
☐ 1. Avverka på vintern	☐ 4. Anp. hyggesstori	☐ 6. Anpassa skogsbliväg	☐ 8. Spara kantzoner	☐ 10. Plantera inhemska trädslag
☐ 2. Avverka under våren	☐ 5. Anpassa hyggesutformning	☐ 7. Ej koncentrera hyggen	☐ 9. Spara träd-samlingar	
☐ 3. Anp. markberedning				
Överenskommelser				
Skiljaktig mening				
Samebyns yttrande över avverkningen/åtgärderna ☐ Ja, planeringen accepteras. ☐ Nej, planeringen accepteras inte.				
Underskrift				
Ort och datum	Underskrift, markägare/ kontaktperson		Underskrift, sameby/ kontaktperson	

Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

1988:1	Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
1991:1	Tätortsnära skogsbruk
1992:3	Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
1993:7	Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
1994:5	Historiska kartor - underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
1995:1	Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
1995:2	SUMPSKOG – ekologi och skötsel
1996:1	Women in Forestry – What is their situation?
1996:2	Skogens kvinnor – Hur är läget?
1997:2	Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
1997:5	Miljeu96 Rådgivning. Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
1997:6	Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
1997:7	Målgruppsanalys
1997:8	Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
1997:9	GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
1998:1	Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
1998:3	Dalaskog - Pilotprojekt i landskapsanalys
1998:4	Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
1998:5	Basketjoner och aciditet i svensk skogsmark - tillstånd och förändringar
1998:6	Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English: Monitoring of biodiversity in managed forests.
1998:7	Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
1999:1	Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
1999:2	Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
2000:1	Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten - Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
2000:4	Skogsbruket i den lokala ekonomin
2000:5	Aska från biobränsle
2000:6	Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsverige 1999
2001:1	Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
2001:2	Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
2001:3	The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) - in the Swedish context
2001:4	Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
2001:5	Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
2001:6	Biobränslen i Söderhamn
2001:7	Entreprenörer i skogsbruket 1993-1998
2001:8A	Skogspolitisk historia
2001:8B	Skogspolitiken idag - en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
2001:8C	Gröna planer
2001:8D	Föryngring av skog
2001:8E	Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
2001:8G	Framtidens skog
2001:8H	De skogliga aktörerna och skogspolitiken
2001:8I	Skogsbilvägar
2001:8J	Skogen sociala värden
2001:8K	Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
2001:8L	Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
2001:8M	Skogsbruk och rennäring
2001:8O	Skador på skog
2001:9	Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
2001:11A	Strategier för åtgärder mot markförsurning
2001:11B	Markförsurningsprocesser
2001:11C	Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
2001:11D	Urvalskriterier för bedömning av markförsurning
2001:11E	Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
2001:11F	Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
2001:11G	Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
2002:1	Ekskador i Europa
2002:2	Gröna Huset, slutrapport

2002:3	Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
2002:4	Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
2002:5	Miljöriktig vedeldning - Ett informationsprojekt i Söderhamn
2002:6	White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
2002:7	ÄBIN Satellit
2002:8	Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
2002:9	Inventering av frötäktssbestånd av stjärkek, bergek och rödek under 2001 - Ekdöd, skötsel och naturvård
2002:10	A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
2002:11	Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
2002:12	Skog & Miljö - Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
2003:1	Övervakning av biologisk mångfald i skogen - En jämförelse av två metoder
2003:2	Fågelfaunan i olika skogsmiljöer - en studie på beståndsnivå
2003:3	Effektivare samråd mellan rennärning och skogsbruk -förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
2003:4	Projekt Nissadalen - En integrerad strategi för kalkning och askspridning i hela avrinningsområden
2003:5	Projekt Renbruksplan 2000-2002 Slutrapport, - ett planeringsverktyg för samebyarna
2003:6	Att mäta skogens biologiska mångfald - möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
2003:7	Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
2003:8	Kalkgranskogar i Sverige och Norge – förslag till växtsociologisk klassificering
2003:9	Skogsägare på distans - Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
2003:10	The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
2004:1	Effektuppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990-2002
2004:2	Skogliga konsekvensanalyser 2003 - SKA 03
2004:3	Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996 - 2001
2004:4	Naturlig föryngring av tall
2004:5	How Sweden meets the IPF requirements on nfp
2004:6	Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
2004:7	Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3.600 arter
2004:8	EU-utvidgningen och skogsindustrin - En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
2004:10	Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980-2002
2004:11	Naturskydd och skogligt genbevarande
2004:12	Når vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? - Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
2005:1	Access to the forests for disabled people
2005:2	Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
2005:3	Besökarstudier i naturområden - en handbok
2005:4	Visitor studies in nature areas - a manual
2005:5	Skogshistoria år från år 1177-2005
2005:6	Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
2005:7	Planering för rekreation - Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
2005:8a-8c	Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 - June 3
2005:9	Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
2005:10	Frivilliga avsättningar - en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
2005:11	Skogliga sektorsmål - förutsättningar och bakgrundsmaterial
2005:12	Målbilder för det skogliga sektorsmålet - hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
2005:13	Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
2005:14	Tio skogsägares erfarenheter av stormen
2005:15	Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
2005:16	Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar - en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
2005:17	Forskningsseminarium skogsbruk - rennärning 11-12 augusti 2004
2005:18	Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
2005:19	Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
2006:1	Kalkning och askspridning på skogsmark - redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöks-verksamhet 1989-2003
2006:2	Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
2006:3	Myllrande Våtmarker - Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
2006:4	Granbarkborren - en scenarioanalys för 2006-2009
2006:5	Överensstämmelse anmält och verkligt GROT-uttag?
2006:6	Klimathotet och skogens biologiska mångfald
2006:7	Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden - begreppet Model Forest som ett exempel
2006:8	Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
2006:9	Stormskadad skog - föryngring, skador och skötsel
2006:10	Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys

2006:11	Miljökonsekvenser för biologisk mångfald - Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
2006:12	Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun
2006:13	Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun - Resultat av en enkätundersökning
2006:14	Riskhantering i skogsbruket
2006:15	Granbarkborrens utnyttjande av vindfällan under första sommaren efter stormen Gudrun - (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)
2006:16	Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang
2006:17	Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
2006:18	Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
2006:19	Kantzonens ekologiska roll i skogliga vattendrag - en litteraturoversikt
2006:20	Ägoslag i skogen - Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
2006:21	Regional produktionsanalys - Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
2006:22	Regional skoglig Produktionsanalys - Konsekvenser av olika skötselregimer
2006:23	Biomassaflöden i svensk skogsnäring 2004
2006:24	Trädbränslestatistik i Sverige - en förstudie
2006:25	Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obstyrt
2006:26	Regional produktionsanalys - Uppskattning av tillgängligt trädbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
2006:27	Referenshågn som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
2007:1	Utvärdering av ÅBIN
2007:2	Trädslagets betydelse för markens syra-basstatus - resultat från Ståndortskarteringen
2007:3	Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
2007:4	Virkesbalanser för år 2004
2007:5	Life Forests for water - summary from the final seminar in Lycksele 22-24 August 2006
2007:6	Renskador i plant- och ungskog - en litteraturoversikt och analys av en taxeringsmetod
2007:7	Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten - exempel från Emån och Öreälven
2007:8	Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
2007:9	Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
2007:10	Utgör kvävegödsling av skog en risk för Östersjön? Slutsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
2008:1	Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape - the Model Forest concept as an example
2008:2	Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
2008:3	Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
2008:4	The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
2008:5	Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
2008:6	Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
2008:7	Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:8	Frötäkt och frötäktso mråden av gran och tall i Sverige
2008:9	Vägledning vid skogsmarkskalkning
2008:10	Områden som skogsmarkskalkats inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005-2007
2008:11	Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
2008:12	Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
2008:13	Åtgärder för ett uthålligt brukande av skogsmarken - resultat från studier finansierade inom Movib
2008:14	Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
2008:15	Skogsmarkskalkning
2008:16	Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling
2008:18	Effekter av skogsbruk på rennäringsen - en litteraturstudie
2008:19	Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog - En litteratursammanställning
2008:20	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar - slutrapport för delprojekt Ädellöv
2008:21	Skoglig kontinuitet och historiska kartor - en metodstudie för bokskog
2008:22	Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk - Slutrapport för delprojekt Skötsel - hyggesfritt skogsbruk
2008:23	Naturkultur - Utvecklingen i försöksserien de 10 första åren
2008:24	Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blädning i skiktad granskog - analyser på beståndsnivå baserade på simulering
2008:25	Skogliga konsekvensanalyser 2008 - SKA-VB 08
2009:1	Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag - arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanälven
2009:2	Skog & Historia i Uppland - Gröna Jobb 2004-2008
2009:3	Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hänglavar
2009:4	Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
2009:5	Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
2009:6	Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsinträng i skogsmark
2009:7	Avverkning av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden - en gis-analys och inventeringsdata från Polytax
2009:8	Produktionsanalys i Gävleborgs län
2009:9	Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
2010:1	Förnygrä - Vårda - Skydda - Underlag för Skogsstyrelsens strategi för hållbar skogsproduktion

2010:2	Effektiv rådgivning – Slutrapport
2010:3	Markägarenkäten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008
2010:4	Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald – en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer
2010:5	Översön av Skogsstyrelsens virkesmätningsföreskrifter – Analys och förslag
2010:6	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2008
2010:7	Behöver omvandlingstalen mellan m ³ f ub och m ³ sk revideras? – En förstudie
2010:8	Åtgärdsprogram för bevarande av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer 2005-2009 – Slutrapport
2010:9	Störningskänslighet hos lavar i barrskogar
2011:1	Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2009
2011:2	Inte klar
2011:3	Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid föryngringsavverkning: Rapport efter en analys och rådgivande prioritering av åtgärder
2011:4	Fastighetsavtal – vidareutveckling av modell till flygfärdig produkt, Slutrapport
2011:5	Nedre Ångermanälven och Faxälven – förslag till miljöförbättrande åtgärder
2011:6	Upprättade renbruksplaner – 2005-2010
2011:7	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk – Slutrapport för delprojekt naturvärden
2011:8	Utredningsrapport – Långsiktig plan för Skogsstyrelsens inventeringar och uppföljningar
2012:1	Kommunikationsstrategi för Renbruksplan
2012:2	Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring
2012:3	Hänsyn till kulturmiljöer – resultat från P3 2008-2011
2012:4	Kalibrering för samsyn över myndighetsgränserna avseende olika former av dikningsåtgärder i skogsmark
2012:5	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2012:6	Långsiktiga effekter på vattenkemi, öringbestånd och bottenfauna efter ask- och kalkbehandling i hela avrinningsområden i brukad skogsmark – utvärdering 13 år efter åtgärder mot förorening
2012:7	Nationella skogliga produktionsmål – Uppföljning av 2005 års sektorsmål
2012:8	Kommunikationsstrategi för Renbruksplan – Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd?

Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

1991:2	Vägplan -90
1991:5	Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
1995:2	Gallringsundersökning 92
1995:3	Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
1996:1	Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
1997:1	Naturskydd och naturhänsyn i skogen
1997:2	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
1998:1	Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
1998:2	Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
1998:3	Föryngringsavverkning och skogsbilvägar
1998:4	Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning - Delresultat från Polytax
1998:5	Beståndsanläggning
1998:6	Naturskydd och miljöarbete
1998:7	Röjningsundersökning 1997
1998:8	Gallringsundersökning 1997
1998:9	Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
1998:10	Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
1998:11	SMILE - Uppföljning av sumpskogsskötsel
1998:12	Sköter vi ädellövskogen? - Ett projekt inom SMILE
1998:13	Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
1998:14	Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
1998:15	Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
1998:16	De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
1998:17	Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
1998:19	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
1999:1	Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Slutrapport
1999:3	Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990-1998
2001:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
2001:2	Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
2001:3	Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
2001:4	Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
2001:5	Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
2001:6	Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennärning
2002:1	Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001
2002:2	Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning
2002:4	Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
2002:6	Skogsmarksgödsling - effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljö
2003:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002
2003:2	Konsekvenser av ett förbud mot perimettrinbehandling av skogsplantor
2004:1	Kontinuitetsskogar - en förstudie
2004:2	Landskapsekologiska kärnområden - LEKO, Redovisning av ett projekt 1999-2003
2004:3	Skogens sociala värden
2004:4	Inventering av nyckelbiotoper - Resultat 2003
2006:1	Stormen 2005 - en skoglig analys
2007:1	Övervakning av insektsangrepp - Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
2007:2	Kvävegödsling av skogsmark
2007:3	Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper - Resultat till och med 2006
2007:4	Fördjupad utvärdering av Levande skogar
2007:5	Hållbart nyttjande av skog
2008:1	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:2	Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
2008:3	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2008:4	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
2009:1	Dikesrensningens regelverk
2009:2	Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
2009:3	Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
2009:4	Stubbaskörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
2009:5	Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
2009:6	En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
2009:7	Regler om användning av främmande trädslag
2010:1	Vattenförvaltningen i skogen
2010:2	Nationell tillämpning av FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade
2011:1	Rillsyn enl 9 kap miljöbalken av verksamhet på mark som omfattas av skogsvårdslagen
2011:2	Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder
2011:3	Skogliga inventeringsmetoder i en kunskapsbaserad älgförvaltning

2011:4	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning samt om revidering av virkesmätningsslagsstiftningen
2011:5	Uppföljning av hänsyn till rennärigen
2011:6	Översyn av föreskrifter och allmänna råd för 30 paragrafen SvL – Del 1
2011:7	Hjortdjurens inverkan på tillväxt av produktionsträd och rekrytering av betesbegärliga trädslag – problembeskrivning, orsaker och förslag till åtgärder
2012:1	Förslag på regelförenklingar i skogsvårdslagsstiftningen
2012:2	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning

Beställning av Rapporter och Meddelanden

Skogsstyrelsen,
 Böcker och Broschyrer
 551 83 JÖNKÖPING
 Telefon: 036 – 35 93 40
 växel 036 – 35 93 00
 fax 036 – 19 06 22
 e-post: bocker@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se/bocker

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar m.m. av officiell karaktär. Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.
 I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar m.m. för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.
 Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker m.m. inom skilda skogliga ämnesområden.
 Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Idag används Renbruksplan (RBP) både som planeringsverktyg i renskötseln och som underlag för samrådsdiskussioner med andra markanvändare. Kommunikationsstrategin är ett förslag, utarbetat i samarbete mellan Skogsstyrelsen och ett antal samebyar, på hur man kan använda och kommunicera RBP och RenGIS inför, under och efter samråd. I den här rapporten presenteras en intervjustudie där 14 samebyar deltagit i utvärderingen av kommunikationsstrategin för RBP. Lathunden för kommunikationsstrategin ligger till grund för intervjufrågorna.